

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2019. április – XVIII. évfolyam 4. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájjá:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Húsvéti
versmeditációk **2**
Bozók Ferenc írása

Egy halhatatlan
halott **4**
*Százdi Antal
Ady Endréről*

Via crucis **9**
*Pósa Zoltán
versciklusa*

Forgácsok **12**
*Rónay László
Babits Mihályról*

Ikarus
a költőhöz **12**
Kerék Imre verse

Tasso fájáról
való tölgylevelekre **21**
*Németh István Péter
Tusnády László regényéről*

Lenn,
Tűzföldön **25**
Szirmai Péter novellája

Mosdósi Mária
Ország László fotója

BOZÓK FERENC

Húsvéti versmeditációk

Dsida Jenő: Nagycsütörtök

Nem volt csatlakozás. Hat óra késést jeleztek és a fullatag sötétben hat órát üldögéltem a kocsárdi váróteremben, nagycsütörtökön. Testem törött volt és nehéz a lelkem, mint ki sötétben titkos útnak indult, végzetes földön csillagok szavára, sors elől szökve, mégis szembe sorssal s finom ideggel érzi messziről nyomán lopódzó ellenségeit. Az ablakon túl mozdonyok zörögtek, a sűrű füst, mint roppant denevérszárny, legyintett arcul. Tompa borzalom fogott el, mély állati félelem. Körülnéztem: szerettem volna néhány szót váltani jó, meghitt emberekkel, de nyirkos éj volt és hideg sötét volt, Péter aludt, János aludt, Jakab aludt, Máté aludt és mind aludtak... Kövér csöppek indultak homlokomról s végigcsurogtak gyűrött arcomon.

Tíz mondat – Dsida Jenő: Nagycsütörtök

Dsida a *Nagycsütörtököt* az életmű egészében hangsúlyos versnek szánta, hisz második és egyben utolsó kötetének címéül választotta. Jelképes hely a versben megidézett Székelykocsárd. Átszállóhely a két jeles erdélyi történelmi város, Kolozsvár és Marosvásárhely között, hisz nincs köztük közvetlen járat, így átszállásra és a ritkás közlekedés miatt sok veszteglésre ítéli az átutazókat.

A bibliai helyszín az Olajfák hegye, az utolsó vacsora utáni éjszaka. Finoman játszatja a húsvéti szent nap eseményéhez, Jézus magányához az állomáson veszteglő átutazót, aki otthontalanságot, magányt és kiszolgáltatottságot él meg, „jó, meghitt” emberekre vágyik. Milyen jólesett volna Jézusnak egy-két virrasztó, esetleg az éjszakát Jézussal átbeszélgető társ. Aki mindeneket vigasztalt és bátorított, most vigaszra és bátorításra vágya, pillanatra felfedve előttünk istenemberi mivoltának nagyon is emberi szorongását, magányát. A vigasztaló társakra vágyó, szorongó, veritékező Krisztust nagyon a magunkénak érezzük, itt a Megváltó nagyon is egy közülünk. Olykor élhető, viselhető, máskor kényelmetlen, otthontalan váróterem az élet. Szeretnénk hinni a végső csatlakozásban.

Pilinszky János: Piéta

Cserbenhagyott tulajdon tested,
a rád zúduló tetemet
már nem bírták és szakadozva
elengedték az idegek.

Mint ágaskodó riadt csorda,
ha pusztulásba kergetik,
fenyegetőn utadat állták
visszahőkölt érzékeid.

Már csak az eszeveszett csókok
vak folyosóin vágta át
egy-egy menekvő szívverésed
a halott szívéig magát.

Nem érdemelhetett kegyelmet,
mint elvaduló idegent,
le kellett csontjaidról marjad
lázadozó elevened,

hogy méltó lehess a halálhoz,
ki öledben fészket rakott.
Időtlen gyásszá csupaszodtál.
S ő harmadnap föltámadott.

*Milyen jól esett volna Jézusnak
egy-két virrasztó, esetleg az éjszakát
Jézussal átbeszélgető társ.*

Tíz mondat – Pilinszky János: Piéta

A vesztőhely és elveszettség határhelyzete, a „ma ontják véremit” perspektívája számos Pilinszky-versben kaleidoszkópszerűen tér vissza. A gyújtótábor, a „kampó csöndje”, az elítéltek merev tekintete, a vágóhíd, a rabruhás, csonttá soványodott alakok árnya és így tovább.

A középkor nem ismerte a fényképezést, de szoborban, festményben és irodalmi alkotásokban fontosnak érezték a művészek megörökíteni, „*időtlen gyásszá csupaszítani*” a keresztről levett, halott Jézust karjai közt tartó fájdalmas anya pillanatfelvételét.

A *Piéta* című versben szó sincs stilizált, magasztosított fájdalmas anya és „elszenderült” Krisztus-ábrázolásról. Jézus testét a költő nyers, materiális brutalitással tetemnek nevezi, szakadozó idegekről ír, ahol az érzékszervek elborzadnak, visszahőkölnek.

Máriának saját csontjairól kell lemarnia fia holttestét. Ezzel erős kontrasztban jelenik meg a gyengéd anyai csókok folyosója és a fióka-hasonlat, az anyai ölben „fészket rakó” halál meghökkentő képe.

A gyász és fizikai törekenység időtlen, de a feltámadás, az időtlen örökkévalóság remélt távlatában értelmezendő. Ne feledjük, a hitetlen Tamás által tapogatott, feltámadott üdvözítő tenyerében megmaradtak a szögek nyomai.

A *Harmadnapon* és a *Piéta* című versek utolsó sorában szó szerint ugyanaz az „*et resurrexit tertia die*” – remény fogalmazódik meg.

Juhász Gyula: Az utolsó vacsora

János a Mester nagy szivén pihen,
E tiszta sziven, e csöndes sziven
pihen, de lelke a holnapra gondol,
S fiatal arca felhős lesz a gondtól.

Mély hallgatás virraszt az asztalon.
Az Olajfák felől a fuvalom
Hűsen, szomorún a szobába téved,
Be fáj ma a szél, az éj és az élet!

Tamás révedve néz a mécsvilágra,
Péter zokog, és árvább, mint az árva,
Júdás se szól, csak apró szeme villan,
Remegve érzi: az ő órája itt van!

Csak egy nyugodt. Nagy, sötétkék szemében
Mély tengerek derűs békéje él benn.
Az ajka asztali áldást rebeg,
S megszegi az utolsó kenyeret!

Tíz mondat – Juhász Gyula: Az utolsó vacsora

Leonardo da Vinci híres festményén Jézus középen ül, és nagyon elszigeteltnek, magányosnak látszik az egymással kisebb csoportokba rendeződött apostolok közt. Juhász Gyula versében Jézus szemének kéksége a végtelennek látszó tenger kékségéhez hasonlóan nagy békét áraszt. Ezzel szemben erős kontraszt a tanítványok baljós nyugtalansága, áramló feszültsége, nagypéntek kálváriájának előérzete. Tamás zavarában a mécslángba néz, Péter zokog, Júdás szeme megvillan. Még a fejét Jézus kebelére hajtó fiatal Jánosnak is gondterhelt az arca, aki magát mindig szeretett tanítványként említi saját evangéliumában. Jézus áldó búcsúimája és a kenyértörés mozzanata előtt csend ül az utolsó vacsora termében. Ám ez a nagy csend nem a béke, hanem a feszültség csendje. A búcsúzkodás ünnepélyes feszültségét érezzük. Iskolai ballagásunkkor énekelt Komár László-dalocska jut eszembe. „*Nem szól a dal, szomorú, csendes este van, s most még mind itt vagyunk, senki sem szól: hallgatunk.*”

Mosdósi Piéta – Ország László fotója

SZÁZDI ANTAL

Egy halhatatlan halott

Száz éve hunyt el Ady Endre

„Sokat kell azért a dicsőségért szenvedni, hogy az ember magyar!” – a kiváló újságíró, remek novellista és poétazseni, Ady Endre (1877–1919) véleménye ez, akit megkímélt a sors, hogy lássa jövőjének valóssá válását: az általa sokszor ostromozott, ám mégiscsak magáénak vallott országa szétesését, szeretett Erdélye idegen fennhatóság alá kerülését. Egy baráti levélben írja 1914-ben: „Életemet így-úgy ismered, harcos, viharos élet volt, s el tudok képzelni példaadóbbat, okosabbat, mérsékletesebbet. De moráлом volt mindig, s meg tudtam maradni gyermekesen jónak, tisztának s fizikailag is a minden őseben falusinak, mindig regenerálódni tudónak, erősnek.” A jó barát, Móricz Zsigmond (1879–1942) írta a *Nyugat*-ban: „A legemberibb ember volt, s a legembertelenebb életet élte”. A fékevesztett élet korai halálát hozta, s miként jó ismerőse, Szabó Dezső (1879–1945) író mondta, a zseni sírján dudva és barátok nőnek.

A számára kimért két évtizednyi alkotói időszakban

”kellott elmondania mindent...”

A számára kimért két évtizednyi alkotói időszakban kellett elmondania mindent önmagáról, az életről, szerelemről, Istenről, pénzről, politikáról, és ezt megtette: szertelen életvitele mellett alkotva meg egy utánozhatatlan és pótolhatatlan életművet. Sírján manapság is van friss virág, mintha még édesanyja, az annyira szeretett Ides vinné ki hozzá kedvenc virágát, a szegfűt vagy a gyöngyvirágot. Az 1937-ben elhunyt aszszony a csokorból néhány szálát mindig elhelyezett a fiától kilenc sírhelynyire pihenő nagy múzsa, Léda hantjára is. Kapcsolatuk, a megénekelt nagy és viharos szerelem is éppen kilenc évig tartott. A költő száz éve, 1919. január 27-én hunyt el; két nap múlva, Léda-napon temették.

Ady életében 1906 sorsdöntő dátum: ekkor jelent meg híres verseskötete, az *Új versek*, amely szokatlan hangzású, tartalmú, kifejezetten újdonságként ható verseket tartalmazott. Egy csapásra hódolók és elutasítók táborára oszlott a verskedvelők köre. A 29 éves Ady – amint azt korábban Párizsban egy jósnő megjövendölte – országszerte híressé, életmódjával pedig hírhedtté lett. Kötetét szinte évente követte újabb versgyűjtemény. Mindegyik kötete precízen szerkesztett, a ciklusok jól elkülönülnek, a versek címe három szóból áll, és mindig tud új tartalmat és formát felmutatni. Versei jó hangzásúak, mérsékelt, erotikusak, ostromozók.

Adyban volt szociális érzék, politikai éleslátás és radikalizmus, amelyek a kor liberális eszméivel itatódtak át. A fővárosi liberális értelmiség hamar a vállaira emelte, támogatók köre sodródott mellé, majd a szabadkőműves páholy is kitérte előtte lehetőségeit. Folyóiratot is kapott: 1908 januárjától megindult a liberális *Nyugat*, aminek Ady lett a fő attrakciója.

„Krisztus-poétám, szent Alak, / Eladtalak. / Enyém volt minden álmódásod, / Én voltam a leked, a másod, / Megkoszorúztam a fejed, / Szerettelek. / S eladtalak, én fejedelmem, / Mert az Élet az én szerelmem, / Mert én is álmodok nagyot: / Költő vagyok... / Galád vagyok? Galád az élet, / Bűve miért nincs az Igének? / Vágglyal, kínnal miért gyötör pénzes gyönyör?” (Júdás és Jézus)

Az 1917-es *Korrobóri* című cikkében – amit a cenzúrára hivatkozva a *Nyugat* csak hét év múlva jelentetett meg – olvasható verseihez hasonlóan homályos utalásként: „De az igaz, ugye, hogy közénk senkik, még egyformákban is száz félék közé elvegyült egy millió zsidó. Hogy e zsidók megcsinálták nekünk Budapestet, s mindazt, ami talán – talán? Biztosan – nincs is, de európaias és távolról mutató? Segítségünkre jöttek nekünk, akik már nem vagyunk, azok, akik, mint nép, szintén nincsenek... Itt egymást fojtogatva a szerelemtől, vagy új népet produkálunk vagy utánunk az özönvíz.” Mintha itt dr. Richard C. Kalergi (1894–1972), a jó szándékú szabadkőműves gróf páneruópai eszméje sejlene fel. Az abból sarjadó idea ma már azt szorgalmazza, hogy Európát mielőbb a muszlimok és az európaiak nászából születő gyökértelen és nemzettudat nélküli, jól kormányozható kevert népesség alkossa. Mindezt az Európai Unió – létrehozását a gróf is szorgalmazta – és a még megnevezhetetlen, nyílt világuralomra törő árnyékhatalom által kisajátított ENSZ közreműködésével kívánják megvalósítani. Ady itt a magyarok és a zsidók utódnemzését szorgalmazta, mint a nemzet érdekében álló tervet. Nem véletlen Ravasz László (1882–1975) református püspök sajnálkozása: „Ady Endre ízlése, vére, történelmi öntudata ellenére azoknak a társaságában volt mindig, akik őt megrontották.”

Életének fontos része volt a pénz, folytonos küzdelme az aranyért a *Disznófejű nagyúrral*. Ha nem volt, kért, s ha adtak, elfogadta. Mecénásai közül a legismertebb a hatvani Deutsch család sarja, a milliomos báró, dr. Hatvany Lajos (1881–1961) író, „az utolsó mecénás”, akinek sokat köszönhetett. Olykor visszásnak érezve helyzetét feladta közismert filozofizmusát, amire a *Budapesti Napló*-ban 1907. augusztus 25-én megjelent verse is utal: „Zikcene, zakcene, satöbbi, / Rossz szívem és százszor rossz vérem / Dobog, zubog, mindig fehéren. / Dobog, zubog, egy kicsit kába / És vár valamit, mindhiába. / Várja a nagy, nagy, nagy időket, várja az új királyi nőket. / Ami szépség van, ami álom, / Azt

mind, azt mind náluk találom. / Zikcene, zakcene, félek, / Övék a sors, a nő, az élet.” (Zikcene, zakcene, satöbbi)

A vers – egy ismert antiszemita vers refrénjével – felzúdulást keltett a származásuknál fogva érintettek körében. Hasonló tartalmú cikket közölt egy évre rá *Duk-duk affér* címmel: „*Ravasz, kicsi emberek belém kapaszkodhatnak, mert türelmes vagyok és egy kicsit életterlen, de oka ennek sem vagyok. Melanéziában van egy duk-duk nevű társaság, afféle ősfarmájú szabadkőművesség, ahol a vezér ritkán tudja meg, hogy ő a vezér. Talán ilyen vezér lehetek én ugyanakkor, mikor a régi hasonszőrű magyarokkal való közösséget jobban érzem, mint ember valaha érezhette... Nem vállalom semmi közösséget és sorsot azokkal, akik elfelejtettek magyarul is megtanulni. Nincs dolgom azokkal, akik elolvastak néhány olcsó kiadású német könyvet, s most ennek árán meg akarják váltani a magyar irodalmat... Nevemben és mellettem egy csomó senki mozog, dül-fül, harcol és ír, akikhez semmi közöm.*” Írása szintén botránnyt keltett az Ady-hívek körében, s alig tudta kimenteni magát, mivel – nem véletlenül – azok is magukra vették az írást, akiknek irodalmi és mecénási támogatását bírta.

Irodalom, pénz, nők: ezek talán Ady mindennapjainak legfontosabb kellékei. Élete utolsó időszakáig meglehetősen rajzottak körülötte az asszonyok, pedig az egészségére és pénztelenségére állandóan panaszkodó költőt luesze és alkoholfogyasztása már harmincas éveire megviseltté tették. „*Bandit majd széttépik a nők*” – írta a férfiúi vonzerejéből sokat veszített Adyról 1917-ben felesége egy felolvasó est után. A szintén nagy nőbarát hírében álló dr. Balázs Béla (1884–1949) író jegyezte le *Naplójában*: „*Az a játékos, könnyű közepszerelm kellene, amit Adytól irigylek, az ő nagy háremét, mely dicsősége révén dül be az ajtaján.*”

Szeretői – akikhez verset írt – mind gazdagok (és zsidó származásúak voltak). Az első, az új költői hangot, világlátást, poétai önbizalmat előcsalogató nagy szerelem Diósy Ödön-né Brüll Adélhoz (1872–1934) fűzte. Versbéli neve Léda volt. (Ady minden műsájának nevet adott.) A szép, kulturált, négy nyelven beszélő, kalandos magánéletet maga mögött tudó asszonyt 1903 augusztusában ismerte meg Nagyváradon, amikor az Párizsból hazalátogatott. A *Nagyváradai Napló* hozta az első Léda-verset: „*...Add a kezed, most induljunk csöndben... / Nem!... Rohanjunk, míg vágyunk nem lohad, / Kocsinkon függöny, a szívünk könnyben, / Míg emberek közt száguld a vonat / S kiszálunk majd egy csodálatos tájon, / Hol semmi sincs, csak illat és meleg: / Fölszikkasztjuk a könnyeinket / S megengeded, hogy szeresselek...*”

(A könnyek asszonya)

1912 áprilisában szakítottak. Májusban a *Nyugat* megjelentette az *Elbocsátó, szép üzenet* című, az asszonyt igencsak megalázó versét, amivel lezárta kapcsolatukat: „*...Átadtam néked szépen ál-hitét / Csókoknak, kik mással csattantanak, / S szerelmeket, kiket mással szerettem: / És köszönök ma annyi ölelést, / Am köszönök mégis annyi volt-Lédát, / Amennyit férfi megköszönni tud, / Mikor egy unott, régi csókon lép át...*”

A Léda-korszak utáni időszak első műsája a kétgyermekes Bisztriczky Józsefné Csutak Valéria (1883–1960), aki verseiben Ada néven szerepelt. A kék szemű, csinos, aradi úrinővel szanatóriumban ismerkedett meg, 1912 márciusában. Kapcsolatuk – amely plátói volt – augusztusban ért véget. A hódítás kiderült, és nagy veszekedés kerekedett Ady és Léda között. Az asszony arcul ütötte Adyt, aki rácsapta Lédára az ajtót, és elrohant. Soha többé nem találkoztak. Ada négy vers ihletője volt, amelyek a nyugalmat sugározzák, jelezve, hogy a harcos

*„...Összetévesztitek a Halállal,
Holott Ő a Halálnak is ura
S akkor vagytok a közelében,
Ha kötekedtek a Halállal.”*

Léda-szerelmem után a költő élete is kiegyensúlyozottabb, de-rűsebb lett: „Szerelmemnek frigy-követsége / Hűséget, békét visz éléd, / Arany-pírját nyárvégi napnak / S lelkemnek / Forrott nektárját, nyugodt hevét.” (Hűség aranyos kora)

A múzsa szerepét a 19 éves Böhm Aranka (1893–1944), Karinthy Frigyes (1887–1938) későbbi felesége (az antimúzsa, ahogy a hisztériás nőt nevezték), majd Déry Tibor (1894–1977) író szeretője, vette át 1912 szeptemberétől 1913 februárjáig. Adytól az Arany nevet kapta a pszichiáterrre lett leány. Fékteleen szexuális odaadásával kapcsolta magához a költőt. Tizenöt vers műzsája volt, háromban pedig utal rá a költő. Ady elsősorban a testi szerelmet találta meg Aranyban: „Minden szavad, ígéréseid hazug / S háborító, dacos, nagy meztelenséged / Örjít, lázít, / Dühít s meggyőz, megtör, aláz, csókolgat, / Jaj, szégyenlem, nagyon szeretlek / Téged, / S a vállad, a vállad.” (A vállad, a vállad)

A következő, talán a legkedvesebb műzsája a babilóniai mitológiában a természet, a női termékenység, a nemzés istennője után Mylitta lett a verseiben. Az ausztriai Maria-Grün szanatóriumában ismerkedtek meg, ahova Ady 1913 márciusában érkezett kipihenni az Arany-kapcsolatot. Amikor az igazgató főorvos megvizsgálta, így összegezte a tapasztaltakat: „Uram, szabály szerint önnek már régóta halottnak kellene lennie.”

Az asszony neve: dr. Machlup Hendrikné Zwack Mici (1889–1987). Apja a Zwack szeszgyárat vezette, bankigazgató férje iparmágnás család sarja. Ady beleszeretett a verselgető, művelt, szép, kétgyermekes asszonyba. Léda után a legtöbb, harminc verset írt hozzá, amelyek az addigi életműtől eltérő hangulatúak és hangzásúak. A Kanadában élő, műtét közben elhunyt asszony Ady születésének 100. évfordulóján mondta magnóra emlékeit: „1913 tavaszán hidegvíz-kúrán voltam ott. Egyszer elterjedt a híre, hogy Ady Endre érkezik... Az asztalnál mindenki erről beszélt, óriási izgalom volt a nők körében. Fodrászhoz rohantak, ruhákról volt szó. Én nagyon mulattam ezen, és azt gondoltam, hogy ez nem nekem való, én ebben nem veszek részt. Különben is annyira imádtam Ady verseit, nem akartam az emberrel megismerkedni... Persze hatással volt rám Ady vonzódása és kedvessége, amivel körülvett. Az mindig hat egy nőre, ha valaki hosszabb időn át intenzíven foglalkozik vele, pláne, ha érezni lehet rajta a zseni kisugárzását... Attól viszolyogtam

Radnai István

Megszámláltatnak

a költészet orosz rulett
míg írtak magukat irtották
méreg a vers nekem orvosság
a költészet orosz rulett

csak egyetlen golyó a szó
magadnak szánod magadat szánod
halál és gyötrelmem a szó
a költészet orosz rulett

van aki nyolcvanszor éli meg
hús vagy negyven év is elég
vers tüzén a költő megég
egy vers golyó egy vers elég

a leginkább, hogy olyan sok nővel kezdett viszonyt válogatás nélkül... Határozottan kedves ember volt. Rendkívül kedves. Én tulajdonképpen sose láttam nem kedvesnek. Adyról tudtam, hogy súlyos beteg, de a halála borzasztóan megdöbbentett. Szörnyű hiányérzetem volt, nem csak személyileg. Tudtam, hogy egy óriási lángész aludt ki.”

„...Nem azért írok, hogy fordítsd felém / Fehér orcád. / Óh, már beérem én, / Ha torkomon buknak a szavak / S szám kérdeni, kérni se, mást sohse merne, / Mint a sírást és sírni talán szabad.” (Ceruza-sorok Petrarca könyvében)

Egykori nagyváradi főszerkesztője feleségének, Fehér Dezsőnének (1878–1944), aki szintén a szanatóriumban pihent, a visszaemlékezésében olvasható: „Ady – figyelhettem most már hetek óta – vonzza a nőket, mint a delej: mintha csak hipnotizálná őket. Valami sugárzás indul ki belőle reájuk.” A sugárzás még két ott időző nőt segített az irodalomtörténetbe. Az egyikük, az egygyermekes, kék szemű, mindig kék ruhát hordó dr. Weisz Ferencné Kossak Aranka (1890–1944), akit Kicsinek keresztelt. Bankigazgató férje hazarendelte a kapcsolat miatt, s Ady verssel búcsúztatta: „...Kicsim, holnap már elmész s itt marad / A Halálból egy olyan kicsiny darab, / Amennyi voltál nekem: / Cirólgató, édes asszonyfiók / S csókoló ellenségem...” (Kis kék dereglye)

A másik múzsa egy bihari földbirtokosnő, a morfinista Sándor Lászlóné, Bella, aki gondoskodásáért a Nyanyuci nevet kapta („világ legjobb ápolónője” – mondta róla Ady). Bizonyosan egy vers ihletője: „Kezdetben talán nem is hevültünk, / S mégis: / Szép, ócska, vágykódó jó szívek, / Be nagyon közelbe kerültünk. / Szánón simulunk, hogyha fázunk / S mégis, / Ha nem is adott még sok derűt / Áldott a mi találkozásunk.” (Nagyon közelbe kerültünk)

A következő szintén jó módú polgári család sarja, Dénes Zsófia (1885–1987) író, újságíró, aki 39 napig menyasszonya lett Adynak, akihez, ahogy nevezte, Andreához, három verset írt. Az özvegy, művelt nővel Ady 1913 novemberében, a 36. születésnapjára rendezett összejövetelen ismerkedett meg. Házassági tervük a legtöbb dolgában határozatlan költő ellenállásán bukott meg. „...Mindenkint el kell temetnem, / De Téged, az asszony-előkelőt, / Ha lesznek temető, / Nem tudom, hogy kiként temesselek el...” (Talán Hellász küldött)

Végül Boncza Berta (1894–1934), vagy – ahogy Ady szólította, Csinszka lett az utolsó múzsa és feleség. Apja, Boncza Miklós (1947–1917) jogász, országgyűlési képviselő, királyi engedéllyel nővére lányát vette feleségül. Nejének nászajándékként Csucsán egy várkastélyt emeltetett, harminc holdas parkkal, negyven holdas vadászkerettel. Itt született Csinszka, akinek édesanyja behalt a szülésbe. A lány 1911-ben egy svájci nevelőintézetből levelet írt Adynak, dedikált képet kért, és néhány versét küldte bírálatra. Emlékezése szerint 1909-ben figyelt fel a költőre: „...Akkor a gondosan titkolt, iskolákban üldözött folyóiratot is kezembe adták egy pillanatra. A Nyugat Ady számát. Ott láttam meg először gyönyörű, fiatal fejét, amint öklére támaszkodva belebúsul a világba...”

Levele a költőnek: „Kedves Ady Endre. Itt a francia Svájcban, egy lánypansionatban ezen a szomorú őszi délutánon kezembe került a maga arcképe, és erősen elszomorított. Bocsásson meg, de borzasztó elgondolnom, hogy maga a ma talán egyetlen élő magyar zseni, ilyen fiatalon, ilyen beteg, ilyen kiélten néz a világba. Nem tudom, létezik-e s ha létezik jó-e Magához a Maga Léda asszonya, de kérve-kérem vigyázzon Magára.”

Ady válasza néhány hét után érkezett: „Kedves, tizenhat éves, boldog kisasszony, beteg voltam s még ma is az vagyok, azért késett a válaszom. Kicséréltem a Maga Ady-lapját, mely valahogy bepisz-

kolódott a postán, egy másikkal s ráírtam a nevem. A versei közül az első nekem nagyon kedves szenzáció volt: Maga még többet nem érezhet. És jobb lesz, ha nem kultiválja túlságosan az érzéseit, mert a nagyszerű versekért gyalázatosan sikertelen élettel fizetnek.”

Ady 1914 áprilisában egy átmulatott éjszaka után meglátogatta Csucsán, s hamarosan a Nyugatban megjelent az első Csinszka-vers: „...Nagy és derűs kópéságom / Véletlen, napos mezében / Jobb szerettél volna látni? / Csupán egyszer látni engem: / Gondolod, hogy mindent láttál / S hitted-e, hogy szívig láthatsz?...” (Milyennek láttál?)

Csinszka jegyben járt Lám Béla (1892–1973) mérnökkel, de igent mondott Adynak, amikor az júliusban feleségül kérte nagymamájától, a tanítói végzettségű Török Károlynétól (1841–1919 után), aki nem ellenezte házasságukat, de a fővárosban élő apa annál inkább. Adyt nem lepte meg, mint megjegyezte: „Ha nekem lenne 20 éves lányom, én sem adnám magamhoz.” Hatvany-nak írta: „Nevezd szentülis fordulatnak, örülten, megbolondultan szerek egy alig húszéves kislyányt. Úgy mutatja, hogy ő is szeret, tehát most okvetlenül nagyon is hiszi. A leány – csodálkozz – nem zsidó, de nagyon előkelő, erdélyi félmágnás.”

A lány egy svájci nevelőintézetből levelet írt Adynak, dedikált képet kért, és néhány versét küldte bírálatra.

Csinszka szakított Lám Bélával – kedvenc költője Ady volt –, aki így ír visszaemlékezésében: „A zseni merev dícsfénye mögött embert láttam meg benne, a jó és nemeset áhító embert. A szerelmi tornáktól fáradt, öregedő költő mögött az otthonra, szeretetre, tisztaságra vágyó embert láttam meg, akinek minden férfiassága ellenére olyan hamar nyakára ültek a nők.” Amikor Ady azzal fordult hozzá, hogy „a flörtnek milyen fokáig jutottak el”, a meglepett Lám – aki a jegygyűrűjét a parkban eldobta – megnyugtatta, hogy nem történt meg az, amire gondolt. Ady levele Sándornénak: „Valami menekülésszerű ösztön, hogy elszigeteljem magamat, belekergetett egy házasságba. Ez a házasság ma még nincs meg, de úriságomra kötelező, hogy meglegyen, mert a fél ország tud róla.” Bárczy István (1866–1943), a főváros polgármestere 1915. március 27-én összeadta a párt.

„Szeretők és cimborák hulltak, / Veszték mellőlem sorba ki, / De nem tudtak elotlani / Száz életet oltó fuvalmak. / Lendületek és szünetek, / Tivornyák, villámlások, lármák / Vakok voltak és süketek. / Nem volt soha oda-adásom, / Valaki féltően fogott: / Nem indultál, nem jöhetél még / S valójában nem lologott / Életem még a poklokban sem / És eltemettek százszor is / És száz élethől vígan tör ki / Egy teljes élet, mámor is. / Újságos ízével a vágynak / Pirulón és reszketegen / Hajtom megérkezett, megérett, / Drága öledbe a fejem. / És mégis megvártalak.” (És mégis megvártalak)

A háború közös életükre is kiható; Török nagymama 1916 januári levelében olvasható: „Betegen ment sorozásra, lefogyott, látszik a szenvedés rajta. Hiába, gyöngék a lábai, sok bort, pezsgőt át-szűrte a teste, meg van nagyon viselve, csodálom, hogy oly gyöngék az asszonyok, ilyen embert öleltek meleg szívükkal magukhoz. A szellemi nagysága csoda, de az asszony, aki tudja, hogy miért szeret, keressen férfit magának. Mindig bosszant, ha reá gondolok, az asszonycsordára, akik Ady Endrét könnyelmű fejjel körülrajongták.”

Boncza Miklós 1917 januárjában váratlanul meghalt, és Csinszka közel négyszázezer koronát, Budapesten egy elegáns, három

szobás lakást (jelenleg Ady Múzeum) örökölt. A költő révbe ért, de egészségi állapota fokozatosan romlott, verset alig írt, cikkeit a cenzúra megkurtította, háborúellenessége miatt sajtótámadások érték.

Csinszka nagymamája írja Fehér Dezsőnének, 1916 decemberében: „Nagyon búsulok, és búsulunk, szegény Bandinkat bevették katonának. Szegény vitéz! Ez is csodák csodája! Mióta hazajöttek Budapestről, meghült az úton, különben is fátolgyermeke a mindenhatónak. Nagy eszű, kedves, de mindig van valami baja. Mint Heine, az ágyat választotta otthonának, neki ez az élete. Mióta hazajöttek Budapestről, folyton ágyban van, csak a sorozásra szedte össze magát. Meg van dagadva az arca, és erős szívdobogása van. És ezt az embert bevették katonának!” Végül felmentették az egyre gyengülő költőt, aki mind több bort fogyasztott (napi adagja 5 liter vizezett savanyú bor). Csinszka türelmesen ápolta. „Téged keresve útján, harcán, / Milyen bátor, erős szívem volt, / Milyen muzsikás, milyen harsány. / Milyen beteg most, milyen vásott: / Dobbanását nem tartja más, csak / Te nagy, szerelmes akarásod.” (Beteg szívemet hallgatod)

1918. november 16-án a Parlamentben volt a köztársaság kiáltásakor. Két nap múlva, amikor súlyossá vált az állapota, a kormány és a Nemzeti Tanács küldöttsége felkereste otthonában. Egészsége tovább romlott, egy ápolónő vigyázott rá. Halála előtt két héttel Csinszka és nagybátyja, Török Károly festőművész beszállították a városligeti Park Szanatóriumba. Néhány nap után átvitték a Liget Szanatóriumba, ahol egy ápolónő mindig mellette volt. Szobáját megtöltötték a hódolók, a barátok által küldött virágok. Konzíliumot tartottak a kor legjobb orvosprofesszorai, de segíteni nem tudtak. Az első időszakban olykor látogatókat is fogadott, néha felkelt, és az ablakból csöndesen nézte a kórház parkját, de az utolsó napokban már nem volt öntudatánál. 1919. január 27-én, hétfőn, az ápolónő szerint negyed kilenckor álmában érte a halál. Szívének elvékonyodott fő ütőere szakadt meg.

A halálhírt követően a szobát elárasztották a barátok, festők, szobrászok. Halotti maszkok, rajzok készültek. Betegsége-től gyötört arca nyugalmat árasztott, zilált vonásai kisimultak, a párnán a megfiatalodott, jellegzetes Ady-fej pihent. A jelenlévők számára valósággyá váltak az Új versek kötetben olvasható, Az utolsó mosoly című versében jósolt sorok: „Óh, nagyon csúnyán éltem, / Óh, nagyon csúnyán éltem: / Milyen szép halott leszek, / Milyen szép halott leszek. / Megszépül szatír-arcom, / Megszépül szatír-arcom: / Mosoly lesz az ajkamon, / Mosoly lesz az ajkamon. / Üveges, nagy szememben, / Üveges nagy szememben / Valaki benne ragyog, / Valaki benne ragyog. / Mosolyos, hideg ajkam, / Mosolyos, hideg ajkam: / Köszöni a csókot, / Köszöni a csókot.”

Móricz Zsigmond egy ápolónővel öltöztette fel a mindig elegáns költőt. A kormány a nemzet halottjának nyilvánította, a fővárosi iskolákban tanítási szünetet rendeltek el. Január 29-én több ezres tömeg előtt búcsúztatták a Nemzeti Múzeumban, majd megindult az emberfolyam a Kerepesi temetőbe. A főváros által adományozott díszsírban helyezték örök nyugalomra.

Csinszka nem sokáig maradt a nemzet özvegye, 1920. augusztusában hozzáment Ady ismerőséhez, Márfy Ödön (1878–1959) festőművészhez. Léda halálának évében, 1934. október 24-én, egy társaságban az asztalnál agyvérzést kapott. Beszállították a Városmajor Szanatóriumba, ahol hamarosan meghalt. Ezzel végleg lezárult egy kivételes és közös életút.

„Hegyek s távoli barátok / S távoli nők, / Életem, s akarásaim, / Messze-tűnök, / Legyetek emlékezéssel hozzám.” (Legyetek emlékezéssel hozzám)

KÖRMENDI LAJOS

A költészet ma is érték

Közeledik a költészet ünnepének nevezett nap, ha ugyan fontos ez még valakinek. Április 11-én, ezen a József Attila születéséhez köthető időpontban és környékén persze rendeznek könyvbemutatókat, versműsorokat, költőkkel való találkozási alkalmakat itt-ott, de egyre kevesebb, mostanra szinte a nulla apadt a kisebb vidéki önkormányzati intézmények pénze, így sok helyen letudják a helyi iskolás gyerekek versmondó versenyével. Ami természetesen fontos. Azért talán mást is érdemelne a líra. A vers ugyanis mindig nagy becsben állt Magyarországon. Megmaradásra, magyar nyelvre, önismeretre, tartásra, kitartásra és szabadságra tanította ezt a népet. Ha ihletett költő szájából harsant fel, hogy „*Talpra magyar!*”, akkor talpra ugrott a magyar. A vers által jutott el a néphez egyetlen hosszú mondat a zsarnokságról, s a lapulásra, kivárára berendezkedett magyarság ugyancsak versből szembesült azzal, hogy még dolga lenne Nagy Imrével, továbbá 1956 hőseivel és gyilkosaival. A vers fontos volt a mi életünkben, olyasmit is sugallt, amit a hivatalos tájékoztatás eltitkolt előlünk. Néhány évtizede még eseményszámba ment egy-egy találkozó költő és közönsége között.

Minderről, mint aki felhagyott minden reménnyel, már csak múlt időben beszélünk. Úgy tűnik, a líra aranykora visszavonhatatlanul a múlté. Kit érdekel ma már a vers? Nem magasztos eszmékről olvasnak már jambusokat vagy hexametereket, hanem pénzt olvasnak mohón, akár mocskos zsebekből előhúzottat is. Közönsége a kukkoló, valamint az altesti kalandokat gátlástalanul kibeszélő televíziós műsoroknak van, ahol olyan kopár és szegény, már-már dadogó nyelvet használnak, amely csak nyomokban emlékeztet a magyarra. Költészet? Már nem csupán a nyelvben, de lassan az emberi kapcsolata-

tokban sincs. Csak kemény, önös érdekek vannak. Hegyes és fáradhatatlan könyökök vannak. Alpári mocskolódások vannak. Harsány káromkodások. Ravasz számítások. Személyiségromboló bulik. Az erkölcs? Kit érdekel? A haza? Az Isten? Csak gunyorosan legyintenek sokan. Korunk új hősei legföljebb akkor figyelnek a költészetre, ha botrány habzik fel körülötte. Ha azt olvassák, hallják, látják a híradásokban, hogy sokan kiléptek az írószövetségből. S a média is csak ilyen botrányként tálalható események kapcsán méltatja figyelemre a költőket. A költemény pedig eközben félrelökve, magányosan vár a jobb időkre, amikor majd senki sem nevezhet egy jó verseskötetet, ahogy mostanában hallottam, költészetnek látszó tárgynak.

Körülötte minden egész eltörik, s mintha egy középkori haláltánc forgataga, zsbongása, talmisága venné körül, a költő mégsem adja fel. A lírikus, ha éppen nem hagyja magát a háttérben meghúzódnó, sanda politikusok által a többi költő és író ellen uszítani, akkor ír. Ha költő, nem is tehet mást. Lehet, hogy jeremiádot, talán siratókat vagy didereggető próféciákat vet papírra. Lehet, oly sötét, borúlátó verseket ír, hogy az ember beleborzong. De ezzel is csak a dolgát teszi. Talán már nem is áldodik figyelmes, türelmes olvasókról, mégis ír. Ahogy kisebb vagy nagyobb elődei közül sokan, talán ő is szűkölködik, néha éheznek is, de a szeme előtt (micsoda naivitás! – mondanák némelyek) talán kései utódok lebegnek, akiknek egyike esetleg majd kézbe veszi a verseket, másoknak is a kezébe adja őket, akik ráismernek olyan értékekre, mint a hit, a magyarságunk, a szeretet, a csodálatosan árnyalt és játékos magyar nyelv. Addig pedig remélhetőleg megőrzi magát a vers, mint az egyiptomi sírkamrákban talált, ma is csírákés bűzszemek. Jön majd valaki, rálel, a szívéhez emeli, a vers pedig talán lüktetni fog, és szép lassan, szinte észrevétlenül hatni kezd, s megváltoztatja a világot.

Németh István Péter

Györki húsvét

Mandulák vallották meg mégis a virágzást
és a füzek rügye mára kipattan,
nem nyesett senki se, lásd,
hosszú gallyaikba arany alkonyatban,
a nádból mögülük lebontott hajjal
leskel kékszemű angyal.
Fenyők csupán itt a pínéák
és minden nyárfa-sereglés egy pálmá-
sor, s karcsúbb Te vagy, gondolok Reád,
a ciprusoknál, virágvasárnap.
Így ért a Balatonnál ez este,
mikor még úgy ragyogott a tó akárha
valaki fölszegezte
volna most a Napot a fákra.

Ország László fotója

Pósa Zoltán
Via crucis

Versciklus

*Távolról közelít
Felém a Szent Lélek
Amint leszáll belém
Örök létbe térek*

N*incs menekvés*
Márványszín tébolyban
Lüktetett a halál
Rejtett lézúgokban
Labirintusokban
Váratlan percekben
Kiszámíthatatlan
Rémfordulatokban
Egyszer csak rámtalál

Didaktikus álom

Egyik világból a
Másikba bukdácsolsz
Fölényes mosollyal
Elutasíthatod
Elszublímálhatod
Ám ettől nem csökken
A fekete angyal
A hófehér ördög
A vérvörös gyilkos
A kékszínű lantos
Egymásba szikkasztó
Látomásainak
Méhében vibráló
Gyönyörbe átváltó
Elviselhetetlen
Elmesélhetetlen
Mert eltörhetetlen
Vajúdás ártalma
Lüktető fájdalma

Mea maxima culpa

Mégis visszatérek
Meváltást remélek
Sötét alagútban
Fehér vonat robot
Elefántcsont fényben
Ébenszín szű perceg
És vakító sugár
Hasítja ki a fényt
Amely koromsötét
Sátánfi, angyal-lány,
Egymásba oszcillál
Mi a fény?

Ország László fotója

Mi a lény?
E kérdés méhében
Fogant a végtelen
Akármily képtelen

Identifikáció

Krisztus kínban feszült
Keresztre szúrt teste
Lelked elárasztja
Egyé válsz Óvele
Így bár méltatlanul
De nem hívatlanul
Apostollá leszel
Már akkor is hiszel
Amikor elfordul
Tőled nagy botorul
Sok hűtlen pályatárs
Mesterségedből így
Születik hivatás
Szent Kín az alkotás

Via crucis

A Golgota hegyre
Vezet a keresztút
Kálvária útja
Megüdvözít minket,
A megfeszítőket
Küldi a pokolra
Nekünk a létezés

Mélypontján hoz üdvöt
Nekik a diadal
Kétes földi csúcán
Szerzi a legszörnyűbb
Földi gyalázatot
Örök kárhozatot

Cirenei Simon

Egy hitetlen bűnös
Megkapta Megváltónk
Keresztjét pár percre
S ő is megigazult.

Veronika kendője

Egy ártatlan leány
A Szűz Veronika
Letörölte Krisztus
Agyonkínzott arcát
Fehér vállkendővel
Arca reá nyomult
A gyolcs átalakult
Evangéliummá
Jó hír hozójává
Jézus kínjaitól
Mi megigazulunk
És ha hiszünk benne
Mi is feltámadunk
Mennybe vezet utunk

GYŐRI ANDOR

Összetartozás

Jól ismerték egymást, az együtt töltött évek során közel kerültek egymáshoz. Nemcsak alakjáról, mozgásáról, de még illatáról is ezer közül felismerték volna a másikat. Békében, nyugalomban, szeretetben éltek. Az erősebb mindentől védte a gyengét, aki pedig finom suttozással fejezte ki háláját.

- Karolj át! – szólt egy nap egyikük.
- Messze vagy – így a másik.
- Ugyan már, gyere közelebb!

És a tölgy addig igyekezett, addig növesztette ágait, amíg végre átkarolhatta a hársat. A hárs pedig az erős karok közé nyújtózkodott finomabb ágaival, egyre beljebb. A lány esti szelőlőben ettől kezdve közös dalt dúdoltak. Annyira egymásba gabalyodtak, hogy egyes ágaikról már maguk sem tudták volna eldönteni, melyikükhöz tartoznak.

- Gyere még közelebb! – súgta a hárs.

Ezt a tölgy is már régen szerette volna, de nem volt ötlete, hogyan tehetné meg. Ágaik és gyökereik már úgylis teljesen összefonódtak.

Szentjános Csaba

Valahol fönt a hegyekben

Valahol fönt a hegyekben,
a fák oszlopain áll az ég kupolája,
van egy csendes emberfészek ott:
a szanatórium,
ahol a lélek újra tanul röpdülni,
míg a test-gravitációja lehúzza,
a körbefutó út mosolya fölött
kinő a fű-bajusza,
mi óriás-lépteinkkel életekkel
lépünk együtt,
ahogy az arc kis gödröcskéjében
a fájdalom-meteoritjának helyét
fölfedezzük,
táskánkban víz, pár gyümölcs,
hogy a hámozás mozdulatát vezesse
a gyümölcs héja, a nyelését a vízcseppek,
mire az ágyhoz ér az ember,
eldobál, levesz mindent magáról,
hogy a másikat meztelen-ölelésébe zárja.

Valahol fönt a hegyekben, együtt sóhajt
egy beteg az őzzel,
az általuk belehelt idő-tükrére
írom ujjaimmal e sorokat...

– Növesszük a törzsünket egymás felé! – találta ki a hárs.
– Könnyű azt mondani – gondolta a tölgy, de nem szólt, nem akarta megbántani amúgy is érzékeny társát, akit a kora nyári virágzás teljesen elbódított. Mindössze annyit tehetett, hogy szorosabbra fonta karjait szeretett hársfája körül.

Hogy, hogy nem, egy idő után mégis elkezdett egymás felé hajlani a törzsük. Talán éppen az összefonódó ágaik húzták őket össze. Egy nap maguk is meglepetéssel tapasztalták, hogy a fő elágazások magasságában törzsük már összeér. Így már mindketten állandóan érezték egymást, együtt éltek meg az évszakok változásait, és együtt várták a tavaszt.

Egy hűvös január eleji napon dermedtségükben is furcsa hangokra lettek figyelmesek. Emberek járták a környéket, hangosan alkudoztak, és sárga festékkel a fák egy részére különös jeleket mázoltak. Amikor a hársához és tölgyhöz értek, egyikük dühösen fakadt ki:

- Ki volt az az idióta, aki egy tölgyet és egy hársat ilyen közel ültetett egymáshoz? Így egyikből sem lesz semmi. Ennyire görbe tölgyből sem bútort, sem padlót nem lehet csinálni!
- Biztos a madarak pottyantották el a magvakat. Hagyd a fenébe, nem vesződünk velük! – mondta a másik, és továbbmentek.

Néhány hét múlva iszonyatos dübörgés verte fel az erdőt. Berregtek a láncfűrészek, reccsentek a dőlő fák, zúgtak a traktorok. A hárs remegett a félelemtől.

- Mi lesz velünk, ha ideérnek?
- Nyugodj meg! Együtt nem kellünk nekik. Így akár örökre megmaradhatunk egymásnak.

Ország László fotója

Balajthy Ferenc

Szavak

szárítókötélen

(Attilával söröztem egyik este...)

Na most aztán kibújt a szög a zsákból,
Isten úgyse, úgy Isten szent igazából! –
Mert hazugnak áll a világ – míg világ,
De igazság szöge minden zsákot kirág!
S kivehetem végre elcsigázott arcomat
A napsütötte, langymeleg pocsolóából!
Óh, felfelé a fényre, egyre csak fel, fel,
De ki marad lenn a hant alatt –, ki perel?
Felkel, és járkal, az új emberek között,
Mint úrlény, ki a Földre most költözött.
Mi égi benne még maradt, nem szabad,
Mi szabad lenne, az rabságban szabad!
Szárátkötélen lógnak az ártatlan szavak,
S ha egyszer majd minden kötél szakad,
Ott fenn lógok veled a Tejútmesék tején,
Összekötözve örökre, csak te meg én! –
Hörpintünk valódi világo(s)t – két sört,
A Mindenhatótól kérünk még egy kört!

Ádám Tamás

J. A. szerelmei

Belekezdeni abba, ami nincs.
Beismerni, amit nem lehet.
Melegedni hideg tekintetben.
Mindent viszonzatlanul, hínárba
kapaszkodva, korommal leöntve.
Hideg hold árnyékában elesve.
Fejet lucskos párnára hajtva
megérteni, hogy senki sem
szerethet.

Béri Géza

Fohász

Add én Uram, hogy zárt kapu legyek,
amit őrizni küldtél, el sose veszítsem.
A nap rövid, s oly törekeny a gondolat.
Tégy, tégy állhatatossá, Isten.

Szűk Balázs

Attila

Nevedet elemezték hívón és hűvösen,
S nem jött ki több, mi voltál.
Talán csak a düh s az ágyadnál
Téged simogató gyermek tudná, ki élt benned
És melletted, várt téged, hogy őszinte légy,
Mint harmadnap után emberben az éhség.
Én is így próbálok tünődni rólad,
Mióta ismerlek holtan,
Kit életében úgy szerettek, hogy
Nem lehetett az ötödik a
Pestre induló kocsiban.
Testedre egy országnyi út
Borult azon az este.
Titkos bátyám, szegények legénye,
Áhitlak és siratlak!
Nem tudom, mi az éhség,
De tudom, neked mi volt.
Tudom, te kíméletlen vagy,
Én meg tiszta sem.
S most, amikor a hajnali vonat előtt
Felszáll a köd, újra megsiratlak:
*„Szép a reggel és szép az árny is,
De szebb az est, s legszebb az éj,
Annak, aki áldást és gondot
Már csak végképp tőled remél.”*

Turbók Attila

Tavasz ébred

Amikor még tél volt, veled melegedtem,
most, hogy tavasz ébred, tél van a szívemben,
a hiányzó arcnak hidege maradt csak,
a becsukott szempár jégcirádás ablak.
Várni kell most, várni, nincs ideje dacnak,
fejfel nekimenni zúduló tavasznak,
várni, míg a szívben elcsitul a zajlás,
jégből újra vér lesz, szelídebb susorgás.
Kivárom, ameddig az éltető nedvek
kézen, fagyos térden újra bizseregnek,
akkor lesz majd ismét ábrándos az égbolt,
amikor azt mondom: *„volt... szép volt..., de rég volt.”*
Magam akartam így, magamat okoljam,
túrni, hullni, fájni többé nem akartam,
kivárom megjöttét fecskék új nyarának,
távolodó télnek így mutatok hátat.

RÓNAV LÁSZLÓ

Forgácscok

BABITS MIHÁLY UTÓÉLETE valamiképp a kor politikai életének is függvénye. Az *Újhold* című folyóirat köre mesterének tekintette, a bevezető tanulmányban Lengyel Balázs hitet tett mellette, alkalmat adva Lukács Györgynek, hogy elverje a port a költőn és a fiatalokon, majd elhallgattatása évei következtek, Kosztolányival egyetemben a Horthy-korszak gyanús képviselőjeként számoltak vele. Csak Pándi Pál óvatos tanulmánya nyomán kezdődött óvatos értékelése, mígnem napjainkban a magyar líra és gondolkodástörténet nagyjai közé soroljuk. Értékelésében meghatározó szerepet játszott a most nyolcvanéves Téglás János, aki annak a tisztviselőtelepi iskolának volt a tanára, amelyben a költő is tanított. Téglás szorgalmazására indult el az a minikönyvekből álló sorozat, amely művészi remeklés, a nyomdaipari tanulók tudását dicséri, és fontos adalékokkal egészíti ki a költőről való ismereteinket. A kezdeményező fontos könyveivel járult hozzá a Babits-kutatáshoz: kiemelkedő a sokat vitatott Baumgarten Alapítványban végzett tevékenységének feltárása s az életrajz számos epizódjának megvilágítása. Elmondhatjuk: Téglás János Babits egyik első és elkötelezett szállásmestereként is működött, kivételes érzéssel szerettette meg ifjú tanítványaival a huszadik századi hazai irodalom egyik vezéralakját.

Kerék Imre

Ikarus a költőhöz

Parafrázis Takáts Gyula versére

Építs magadnak Szárnyat,
magasságtól ne félj,
ne rettentsen a perzselő,
opálszín meredély!

Bakacsin égbe mártasad,
s rajta, röptesd tovább! –
Mérd napok, holdak, csillagok
villámló mértanát.

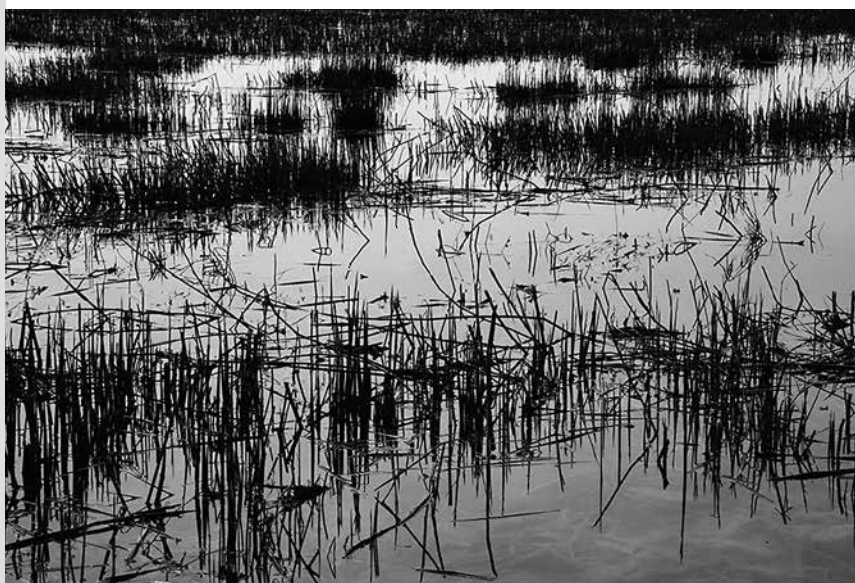
Miért félnéd a tág világuirt? –
Légy parttalan, szabad;
s míg szárnyalsz, szelídítsed
dallal magányodat.

Mit sajnálsz? Hogy porrá leszel?
Hogy élsz, a Szárnyad hirdeti. –
S ha majd a tenger befogadja:
intsél búcsút neki!

BESZÉDES NÉMÁSÁG. Nemrégiben megjelent karcsú kötete – *Néma interjúk Babits Mihállyal* (Hungarovox Kiadó) – a költő tragikus éveit idézi, amikor betegsége vagy orvosai tilalmára nem beszélhetett, hanem írásban kommunikált környezetével. Aki járt már Esztergom-Előhegyen lévő nyaralójában, és megszemlélte a ház vakolatába vésett neveket, halvány fogalmat alkothat tekintélyéről, szerepéről. Némáságra kárhozzatva is irányított, erkölcsi mértéket adott, olyan szellemi hagyatékot teremtve, amely mit sem veszített időszerűségéből. Sokszor írt az egységes magyarságról, s iszonyú szenvedései sem akadályozták abban, hogy a „hütlén szavak” helyett jelenlétével és írásban rögzített gondolataival a szépre, igazra és jóra vezető úton haladjon, s arra vezesse a szellem embereit is.

...erkölcsi mértéket adott, olyan szellemi
hagyatékot teremtve, amely
mit sem veszített időszerűségéből.

INTÓ SZÁMADÁS. Szívszorító és felemelő könyv. Egy csont és bőr ember a végső számadásra készülve arra kényszerít bennünket, vessünk számot mi is magunkkal, s próbáljunk úgy élni, ahogy az „égi és ninivei hatalmak” megszabják. Haldoklásának leírása először döbbenetesnek hat, utóbb azonban felemelő érzést is kelt, ahogy alázatosan, gyengülő lélegzettel engedelmeskedik a hívásnak. Sok-sok éve azzal köszöntöttem Téglás János egy kis Babits-válogatását, hogy a költő követésére serkenti lelkes fiatal munkatársait. Azóta Babits Mihály a helyére került, százada nagyjai közé. Ebben Téglás János tevékenységének is szerepe van.

Ország László fotója

Csontos Márta versei

És jó Flóra

A fúriák ott állnak a fák körül,
lehazudtak már minden ágat,
kéreg alá kergették a megalázott
szelet, ők lettek a hiányban
a kozmikus hajótöröttek.
Nincs védelem, a lombok
kiűzettek a térből, s a kísérteties
csendben ott állnak, ott vetkőznek
a fúriák premier plánban.

A lehullott fészekben nem maradt
meg az álom, a magányos árnyékok
tető alá bújnak, s egymásra uszítják
a gazdátlan madárseregeket.
Odin ül két holló szárnyán
a farkasordító hideg tetején,
s a Hold ezüstjébe karcolja a Telet.

De jó Flóra egy könnyű hajnal
infravörösében, s a mezítelen szerelem
ölelésétől bölcsőjükben megmozdulnak
az Igéből kiszakított virágfejek.

Voltam ...vagyok

Voltam pannonhalmi mezőkön
útifű, boglárka, mezei katáng –
voltam sok ezer lépés a csöndben,
magasban köröző tollpihe,
eltévedt bárány, ki sírt anyja után,
növekvő ígéret az identitás fonálán.

Voltam magamból formált
ifjúság, fekete-fehér ruhás rend,
égből sárba lökött illat-folt,
kiszakított naplólap vészjelekkel,
gyertyafényben vibráló délután,
kötél-erős hajsza egy angyal fonatán.

Most néha már kiszárad a torkom,
s engedem, hogy belém harapjon a
félelem. Rám találnak a sötétben,
s észrevétlen átvisznek a túlsó partra?
Inkább itt tévelygek a Hold udvarán,
s maradok identitás folyón, virágon, hazán.

Ország László fotója

Ványai Fehér József versei

Felfelé törj!

Szótóban nyájas kín bujkál,
Lemondásban szövegtörek,
Ősrégi pillanatból néz
Kí rád egy ismerős tekintet,

Miközben fáj a sejt szomja.
Történésben megújulás
Bóklász, egyetlen sansz közös
Közönyre, huncut gyilkosom.

A juss, mi megmarad: föld, föld!
Egyetlen biztos. Illékony
Múlt kísért, hát törj felfelé,
Mélyből sugár felé, fel, fel!

Ráül a lidérc

Víz nádak közt, folyik, folyik
Az élet, együtt fent és lent.
Szenvedtél, hát győztél?
Csalóka sors, bánatra bú.

Gyűjts fel fényt és fantáziát,
Egyél havat, tüzet okádj,
Ujjad mindig a záváron,
Kilincsen kérő, áldó kéz.

Felejtened tilos, szabad
Szolgája vagy gyásznak, vágynak.
A lápvilág ködöt hizlal,
Lidérc ráül, titok lebeg.

Werner Aspenström versei

Európa

Régi bőrkanapék és katedrálisok,
bőrdudák és zepelinek,
vitorlájukat veszített szélmalomok.
Medvebőrkuccsmás férfiak.
Pávatollkalapos asszonyok.
Acéldrótnál is vékonyabb gyerekek.

Hogyan emlékezhetne a hajós
minden elsüllyedt szigetről szőtt legendára?
Európa?
Mikor is történt?
Nyár volt akkor vagy tél?

Ország László fotója

Ádám Tamás

Mi marad

Leejtek egy formás betűkkel teleírt
levelezőlapot a hideg esővízbe, szétfolynak
a felkiáltójelek, értelmüket veszítik a
mondatok. S mi kimondhatatlan, az
marad estére, és a szilveszteri
petárdák terelő robaja. Rossz időben
érkezik az érzelmi leértékelés. Ha jött,
hadd maradjon, hogy ami volt,
kontrasztosabb legyen.

A börtön

1790. május hava

A fogoly, ki körmével vájta nevét a falba.
Az őr, aki kenyeret evett.

A patkány, mely a szalmában matatott.
A szív egyhangú dübögései.

Vasgyűrűk, asszonycombnál vaskosabbak.

Meghaltak, és te nem voltál velük.

Meg fognak halni egymás után,
és te nem leszel velük.

A szépség és a próféciaák hívei
mindig távol vannak.

Csak a táncoló bagolylepke
talál be a rácsok résein.

Beszélgetés egy öreg katonával

A nap megáll a pálmák lombja mögött.
Söprűjére dőlve alszik az utcaseprő.
Mi majszoljuk kenyerünk.

Ja, igen, sok férfi volt ott.
Ja, igen, lovak is voltak.
S a halál?
Órá ott balra lássa még emlékszek.
Az Isonzó folyóra is emlékszek.
Folyton harangoztak.

Mi tovább majszoljuk kenyerünk.
Trónusán alszik a cipőfényesítő.
A halászkok csónakban alszanak kint a tengeren.

JÁVORSZKY BÉLA fordításai

CSAPÓ ENDRE

Európát Közép-Európa mentheti meg

Induljunk ki Széchenyi híressé vált mondásának kissé módosított változatából: Közép-Európa nem volt, hanem lesz!

Közép-Európa soha nem volt politikai képlet, inkább csak földrajzi meghatározás, mint ami már nem sorolható a nyugati, a keleti és a déli tájak közé. Ebben van történelmi és éghajlati különállás is. Keleten a pravoszláv népek kulturális különállása szab határt, ami egyúttal európai kultúrhatár is. Könnyű volt a behatárolás, amikor még volt Német Birodalom és Osztrák-Magyar Birodalom, e kettő képezte Közép-Európát. Ma a leglényegesebb változás: Németország nem tekinthető közép-európai hatalomnak. Ez a változás a XX. században elkövetett történelmi beavatkozás következménye.

Európában volt egy nagy háború, azután hamarosan még egy. Méltán nevezték világháborúnak, mert azt követően, hogy az európai hatalmak egymásnak estek, a háború kiterjedt távoli területekre is. Ez a „politikailag korrekt” történelem. Ezt valószínűsíti a háborús rendezés ismert módja, a győztes területet vesz el a vesztesétől, és alaposan kifosztja. A nemzetközi jog ezt törvényesíti.

Ez így megfogalmazva szokásos középkori képlet, ami tökéletesen megfelel a helyzet magyarázatul – úgy általában. Azonban e látszat ellenére a XX. század háborúi 1914-től a mai napig, és még sokáig, nem itt-ott néhány kis plusz terület megszerzéséért dűlnak. Ennél sokkal nagyobb a tét.

Az ipari forradalom átalakította a gazdálkodás alapjait. A földbirtokon még évenként egyszer arattak, a gyáripar folyamatosan termel hasznos holmit és profitot. A pénz fedezete már nem az arany, hanem a hitelezés, a szóban rejlik az a hit, hogy a bank valódi pénzt külszönöz. Amit majd az iparos megtermel. Így nélkülözhetetlen a bankhálózati tevékenység. Nagy országokban (gazdasági egységekben) bankhálózatok nőttek az állami hatalom fölé, amiből nemzetközi érvényű hatalom lett.

A termelés növekedése a nyersanyagok mennyiségét követeli, a nagytőke igyekszik a lelőhelyeket megszerezni. Már is megfogalmazhatjuk a nagy háborúk és azóta is folyamatosan előálló helyi háborúk okát. Globális piac, globális termelés, globális bankhálózat, globális háborúskodás. A hivatalos történelem és a globális média nem így fogalmaz – a ma még meglévő állami keretek politikai intézményei vállalják fel a banki rendszer igazolását mint demokratikus kormányzást.

A két nagy háborút követően a dollár bankhálózata lett a mai világhatalmi helyzet irányítója. Elemzők véleménye szerint ez már nem tartható fenn sokáig, más nagy gazdasági egységek emelkednek fel a dollár uralma ellenében. Az USA nagy erőfeszítést fejt ki a helyzet fenntartására, azt szolgálja az európai térségben fenntartott katonai jelenlét, a Közel-Keleten folytatott állandó háborúskodás, és a Távol-Keleten ál-

lomásozó flottaegységek. Ez mind nagy mértékben terheli az Egyesült Államok termelő képességét.

A közel-keleti háborúk nem hoztak döntő változást az USA részére, most visszafogottan szerepelnek a térségben. Az európai politikába beavatkozás is tartózkodóbb, mint volt a Bush-korszak idején. A Clinton–Trump párbaj rendkívül éles megnyilatkozásai ellenében Trump helyzetének egyre inkább megszilárdulása figyelemre méltó. És az is, hogy a liberalizmus arrogáns politikai nyomása mögött már nem Amerika van, hanem Brüsszel. Ez is a változás jelzése.

A két nagy háborút követően a dollár bankhálózata lett a mai világhatalmi helyzet irányítója.

Miről is van szó? Az amerikai világpolitikai szerepet fenntartó bankhálózat nem tett le a világhatalmi partner (Szovjetunió) összeomlása következtében meghíusult kéthatalmi világhatalmi tervről. Egyedül is vállalta az USA a fegyveres ereje és világgazdasági helyzete alapjára tervezett világhatalom megvalósítását. Ennek érdekében indították el a War against Terror nevű közel-keleti háborúk sorozatát.

Minden vállalkozás kezdeti sikereket mutat fel, de ha az megtorpan, felvetődik a kérdés, érdemes-e folytatni, mert ha elmarad a siker, a bukás rosszabb, mint abbahagyni. Kellő ráfigyeléssel érzékelhető, hogy a New York-i tornyokat lerobbantó drámai jelenettel beindított háborúk 17 év alatt nem hoztak új helyzetet Közel-Keleten.

Douglas MacGregor, visszavonult amerikai ezredes arról ír a *National Interest*-ben, hogy szerinte az Egyesült Államoknak nem szabadna jelen körülmények között több pénzt költenie Közel-Keletre. Továbbá, hogy az Egyesült Államoknak nincs stratégiai érdeke Szíriában maradnia, és semmi sem igazolja az Oroszországgal, Iránnal vagy Törökországgal folytatott háborút. Az ilyen államok bármelyikével folytatott háború elpusztítaná azt a jólétet, amelyen Trump elnök fáradhatatlanul dolgozott. Ő úgy látja, érdemes lenne visszavonni az amerikai erőket. Egy amerikai katonai kivonulás Szíriából megszüntetné a szíriai orosz–török együttműködés törekeny stratégiai alapjait, és elejét venné az Irán–Oroszország között kialakult kapcsolatnak is.

Trump elnöksége idején, mint fentebb jeleztük, visszafogottabb az amerikai jelenlét Európában. Ez mutatkozik meg a közel-keleti amerikai katonai aktivitás terén is. A távol-keleti térségben is átrendezés jelei mutatkoznak. Mindez azt teszi izgalmassá, hogy amerikai elnök ellen eddig még soha nem

volt akkora belpolitikai háborgás, mint ami volt az elnökválasztáson, és tart azóta is elszánt kitartással Trump megbuktatásáért.

Az ellenségeskedés témája nem Mrs. Clinton és Mr. Trump személye, hanem a nagy riadalom a demokrata pártiaknál annak féltében, hogy megbukik a világalomra törő program.

Néhány fontos jelzés

Donald Trump amerikai elnök érti a nacionalizmus és a globalizmus közötti fontos különbséget – ezzel a címmel közölt elemzést a *The Daily Caller* amerikai hírportál Raheem Kassam brit politikai elemzőtől. Kassam a washingtoni konzervatív Claremont Intézet kutatója, korábban a Brexitet szorgalmazó brit politikus, Nigel Farage tanácsadója volt, közölte az MTI.

Kassam párhuzamot von az imperializmus és a globalizmus között: „Könnnyen megfeledkezünk arról, hogy a XX. századba lépve még az imperializmus korát éljük. Az emberiség a Krisztus előtti 2400-tól számítva alig ismert mást, mint birodalmi berendezkedést. A betoppanó globalizmus, amit a külföldi tőke és a multinacionális intézmények táplálnak, bajosan különbözik ettől” – írja. Hangsúlyozza: „az imperializmus – a nacionalizmussal ellentétben – megpróbál egyféle életmódot, pénznemet, hagyományt, lobogót, himnuszot, demográfiai kikenyszeríteni, a maga szabályaival és törvényeivel”.

A szerző szerint Donald Trump nacionalizmusa valójában visszatérés az Egyesült Államok régi, be nem avatkozási doktrínájához, amelyet George Washington elnök 1796-ban elmondott beszédében így értelmezett: „nem lenne bölcs, ha mesterséges kötelékek révén belekeverednénk az európai politika napi viszonytagaiba, vagy a barátságok és ellenségeskedések szokásos kombinációiba és összeütközéseibe”.

A szerző álláspontja szerint a XX. század két nagy háborújának oka az volt, hogy „az imperializmus átokfutásba kezdett az európai kontinensen”. Szerinte nihilizmusban gyökeredző imperializmus volt ez, amely az állam totalitását helyezte előtérbe, a nacionalizmust csupán hívószóként, a szocializmust kormányzati elvként használta. „A mai imperializmust globalizmusként ismerjük” – állapította meg. Álláspontja szerint ez vezeti a nemzeteket, hogy „kifelé irányítsák akarataikat”, többnyire erőszakkal, ezért keltek át hadseregek a határokon mások legigázására vagy mások természeti kincseinek megkaparintására; központi autoritás és külföldi tőke ellenőrzése mellett ez határozza meg a világot, térséget vagy kontinentet.

Kassam szerint ma katonák seregei helyett az imperialisták közigazdászok és bürokraták seregeivel törnek uralomra. „A globalizmus kigondolta, hogyan lehet gazdasági függőséget teremteni: ezt láttuk az angol fontnál, aztán a dollárnál és manapság pedig sokaknál az euró esetében” – írja.

„Egy nacionalistának nem áll szándékában lerohanni az országot, vagy megváltoztatni a társadalmat. Egy nacionalista ugyanúgy gondot visel a külvilágra, mint bárki más, csak abban hisz, hogy a saját országának előtérbe helyezése jelenti a haladást. Egy nacionalista soha nem hint el megosztottságot faji, nemi, etnikai alapon vagy szexuális orientáció szerint. Ez ellentétes az egységes és önmagával békességben élő nemzetről alkotott elképzeléssel” – olvasható az elemzésben.

Raheem Kassam leszögezi azt is, hogy a nacionalizmusnak ugyan van egy „fattyja”, a sovinizmus, ami imperialista törekvéseket hordozhat magában. De végkövetkeztetése: „a naciona-

lizmus nagyszerű ajándék lehet a XXI. század számára, ha egy nemzet megteheti és meg is teszi, hogy a saját ügyeivel törődik, és azt mondja az őt körülvevő világnak: ezek az én dolgaim, tanulhatsz belőlük, tanácsot is kérhetsz, és még segíthetünk is neked, ha olyannyira szükséged van rá, mert a mi dolgaink rendben mennek”.

Ez az, amivel Donald Trump tisztában van – hangsúlyozta elemzésében Raheem Kassam.

A sajtó a nép ellensége

Az Egyesült Államokban nagy düh tapasztalható, és ennek kiváltó oka „részben a pontatlan, olykor pedig a hamis hírek terjesztése” – írta a Twitteren Donald Trump. Az elnök szerint „az álhír-médiának, az emberek igazi ellenségének” fel kell hagynia nyilvánvalóan ellenséges magatartásával, és tisztességesen kell beszámolnia a hírekről.

Macron megsértette Amerikát

Donald Trump amerikai elnök – miután megérkezett Párizsba november 10-én az első világháborút lezáró fegyverszüneti egyezmény centenáriumára – „sértőnek” nevezte a Twitteren Emmanuel Macronnak az önálló európai hadsereg létrehozására tett javaslatát. Macron azt javasolja, hogy Európa állítson fel saját haderőt, hogy megvédje magát Amerikától, Kínától és Oroszországtól. „Ez nagyon sértő, de talán Európa jobban tenné, ha kivenné méltó részét a NATO finanszírozásából, amelyet jelenleg jórészt Amerika áll!” – írta a Twitteren az amerikai elnök.

A francia elnöki hivatal a félreértések eloszlátására azt közölte, hogy Macron javaslata az európai hadseregről semmi esetre sem az Egyesült Államok ellen irányult, jöllehet a francia elnök másfél évvel ezelőtti megválasztása óta folyamatosan szorgalmazza a közös európai védelem megerősítését, amelyet elsősorban Trump nyilatkozatai miatti amerikai stratégiai bizonytalansággal és kiszámíthatatlansággal indokol.

Macron szerint csak Franciaország védhetné meg Lengyelországot és Magyarországot egy katonai konfliktus esetén. A kijelentés Európán kívül is megrökönyödést keltett, Donald Trumpnak sem tetszik, hogy Franciaország egy NATO-n kívüli katonai együttműködésről beszélt. Nem ez volt az egyetlen, franciákról szóló megjegyzése az amerikai elnöknek. Macron a nacionalizmust is kritizálta, mire Trump így reagált: Franciaország a legnacionalistább ország, és joggal. *Make France great again!*

Trump megemlítette azt is, hogy Macron népszerűsége elképesztően alacsony, közben pedig tíz százalék a munkanélküliségi ráta az országban. Az amerikai elnök szerint francia kollégája csak ezekről a számokról szeretné elterelni a figyelmet – idézi Trumpot a Breitbart.

Patrióta erődemonstráció az ENSZ-ben

(Mandiner, 2018. szeptember 30.)

Az USA és Izrael vezetői bátran álltak ki vállalt konzervatív értékeik mellett a nemzetközi szervezetben. Az ENSZ-kögyűlés New York-i ülészakán számos fontos beszédben dek-

laráltak patrióta országok vezetői, hogy továbbra is szemben állnak a globalizációval, és hogy megvédik nemzeti szuverenitásukat a nemzetközi szervek beleszólásától. A legfontosabb értelemszerűen Donald Trump amerikai elnök beszéde volt, amiben megerősítette elköteleződését az „Amerika az első” jelszót használó politikája mellett. „Amerikát az amerikaiak kormányozzák. Elutasítjuk a globalizmus ideológiáját, és a patriotizmus doktrínáját fogadjuk el” – tisztázta az elnök, s ezen szavai a kéretlen nemzetközi demokrácia-építés korábbi bajnokának vezetőjétől igencsak markáns állásfoglalás volt. A nemzetközi sajtó meg is fogalmazta a tételt, hogy Trump a „nemzetközi rend” megdöntésére készül szavaival. A magyar olvasó előtt azonban ismerősen csenghet a szóhasználat, hiszen Orbán Viktor miniszterelnök is patriotizmusról szólt idén nyáron.

Trump a beszédét így folytatta: „Válasszuk együtt a patriotizmus, a prosperitás és a büszkeség jövőjét. Válasszuk a békét és a szabadságot a dominálás és a vereség helyett. És gyűljünk itt egybe népiünkért és nemzeteinkért, (melyek) örökké erősek, örökké szuverének, örökké igazak, és örökké hálásak Isten kegyelméért, jóságáért és dicsőségéért”.

Szavai kétségkívül nem a „nyílt társadalom” és a „progreszció” értékeit tükrözték.

Hasonlóan fontos volt Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök beszéde az ENSZ előtt, ahol kiemelte, hogy Izrael sokszínű demokrácia, és hogy a zsidó népnek bibliai joga van hazájához. Az ENSZ-ben tehát két nagyhatalom vezetője is a nemzeti szuverenitás és a patriotizmus mellett érvelt. Trump és Netanjahu is a klasszikus szabadságesszményre és az istenhitre alapozta beszédét. Tegyük hozzá: ezután végképp nem lehet nácizni, fasisztázni a magyar miniszterelnököt.

Lóránt Károly „Globalizáció 5.0” cím alatt megjelent írásában ismerteti Klaus Schwab német mérnök és közgazdász, a Világ-gazdasági Fórum elnöke véleményét, amelyben a szerző többek között kifejti, hogy a második világháború után a nemzetközi közösség azért fogott össze, hogy közös jövőt építsen, és most megint ezt kell tennie. Szerinte a globális pénzügyi válság (2008) óta eltelt évtized lassú és egyenlőtlen fellendülése miatt a társadalom jelentős része nemcsak a politikával és a politikusokkal, hanem a globalizációval és a teljes gazdasági rendszerrel szemben is elégedetlen és elkeseredett. A széleskörű bizonytalanság és frusztráció korában pedig a populizmus egyre inkább vonzóvá válik – mondja Schwab.

Lóránt Károly írásából további idézet: „A davosi fórum létrehozója megkülönbözteti a globalizációt és a globalizmust, és azt mondja, hogy míg a globalizáció olyan jelenség, amit a technológia, az emberek és az áruk mozgása vezérel, tehát objektív, akaratunktól független, a globalizmus viszont olyan ideológia, amely a neoliberais globális rendet a nemzeti érdekek fölé helyezi, és ez utóbbi változtatható.”

Éppen ezért érdemes lenne elgondolkoznunk „Globalizáció 5.0” elnevezéssel egy olyan koncepción, amely a népek, nemzetek, nemzetállamok érdekeit veszi figyelembe. A technikai haladás, amire a globalizáció hívei a leggyakrabban hivatkoznak, aligha vitatható, de ez még nem kell, hogy a nemzetállamok megszűnésével járjon, mint ahogy azt az amerikai külpolitika szócsöve, a Foreign Affairs egyik publicistája, Kenichi Ohmae eleve elrendeltetettnek gondolja, így: »Egy határok nélküli világban az emberi tevékenység megszervezése és a gazdasági törekvések kezelése tekintetében a nemzetállam természetellenes, sőt diszfunkcionális egységgé vált. Nem képvisel valódi gazdasági érdekközösséget, nem határozza meg a gazdasági tevékenység fő áramlatait.«

De el kell-e fogadnunk a nemzetállami szuverenitások lebontását, akár azzal az indokkal, hogy a nemzetállamok a globális gazdaság-szervezés akadályai, akár azzal, hogy a nemzetállami ambíciók a háború okozói? Minden európai felmérés szerint az emberek döntő többsége esetében az identitás alapja valamely nemzethez való tartozás, tehát a nemzetállami szuverenitást önszántukból nem fogják feladni. De ahhoz, hogy a technikai haladás eredményeiből részesedjenek, nem is kell feladniuk, hiszen a műszaki ismeretek gyorsan terjedtek akkor is, amikor a nemzetközi kapcsolatokat a nemzetállamok közötti együttműködés és nem nemzetek feletti intézmények határozták meg.”

Nemzeti törekvéseink esélyei

„A V4-ek – sikeres térség. Bízom abban, hogy ami jó a V4-nek, az jó egész Európának is” – mondta Orbán Viktor, aki hivatalos csehországi látogatása alkalmával nyilatkozott a Barrandov televízióknak.

A visegrádi csoport esetleges bővítésének felvetését Orbán „nehéz kérdésnek” minősítette, és kifejtette: a magyar álláspont: meg kellene őrizni a csoport jelenlegi formáját, de érdemes „speciális kapcsolatokat” kiépíteni a szorosabb együttműködés iránt érdeklődő országokkal.

„A migrációs ügy valójában a demokrácia kérdése is, mert a migránsok befogadásával megváltozik az érintett államok, országok karaktere” – mutatott rá a kormányfő a migrációs problémákat firtató kérdésekre adott válaszában.

Szerinte Európa jelenleg két táborra oszlik ebben a témában: az egyik országcsoport befogadná a migránsokat, és elfogadja, hogy fokozatosan megváltozzon az ország karaktere, míg a másik csoport, amelybe Magyarország és Csehország is tartozik, ezt nem hajlandó elfogadni, s védeni akarja az európai kultúra hagyományos, keresztény értékeit.

A miniszterelnök szerint Európában jelenleg hatalmi harc folyik, s a májusi európai parlamenti (EP) választások nagyon fontosak, mert Európa jövőjéről kell döntenie. Elmondta: Andrej Babis cseh kormányfőben jó partnerre talált, akinek érdekes gondolatai vannak, és akivel nagyon jól együttműködnek a V4-ek érdekeinek érvényesítésekor az Európai Unióban.

Magyarország és Csehország kapcsolata „több mint szövetséges, baráti” – jelentette ki Orbán Viktor az interjúban, s leszögezte, hogy Budapestnek érdeke a minél szorosabb magyar-cseh együttműködés.

Közép-Európa esélyei

MTI jelentés: – Továbbra is a közép-európai térség lesz az európai növekedés motorja, és ez önbizalmat ad az európai jövőről folyó vitában – jelentette ki Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter Pozsonyban, a visegrádi négyek (Magyarország, Szlovákia, Csehország és Lengyelország) külügyminisztereinek találkozója után tartott sajtótájékoztatón november 29-én.

A magyar külügyminiszter a pozsonyi tárgyalás több mozzanatát is kiemelte. Elsőként azt említette, hogy az idő bebizonyította: a közép-európai országok helyes migrációs politikát folytattak azzal, hogy saját országaik biztonságát helyezték az előtérbe.

„Helyes, hogy mi azt a politikai irányt erősítjük, hogy nem a bajt kell idehozni, hanem a segítséget kell odavinni, ahol szükség van rá” – szögezte le Szijjártó Péter. Hozzáfűzte: ezért is fontos az a mostani találkozón született megegyezés, amellyel konkretizálták, hogy mire fordítják a Líbia számára – a migrációs hullámok megfékezése céljából – biztosított támogatás összegét.

A magyar külügyminiszter szólt a közép-európai országok egymás melletti kiállásáról is, hangsúlyozva: Magyarország továbbra is minden európai vitában ki fog állni közép-európai barátai mellett.

Kiemelte: így van ez most Lengyelország esetében is, mert igazságtalannak és helytelennek tartják az Európai Unió Tanácsának azt a döntését, hogy újabb meghallgatást rendelt el Lengyelország vonatkozásában a hetes cikk szerinti eljárás ügyében.

Miroslav Lajčák szlovák külügyminiszter konstruktívnak nevezte a találkozót, és az ott született konkrét megegyezések fontosságát emelte ki. Példaként említette a visegrádi négyeknek a migráció problémájának megoldásához nyújtott közös segítségét, amire a négy ország 35 millió eurót ajánlott fel.

Tomás Petrček, a V4-elnökséget jövőre Szlovákiától átvevő Csehország külügyminisztere ugyancsak üdvözölte a találkozón született konkrét megegyezéseket, illetve közös prioritásnak nevezte a Nyugat-Balkán témáját.

Jacek Czaputowicz lengyel külügyminiszter a Nyugat-Balkán integrációjának fontossága tekintetében képviselt közös álláspontot emelte ki, illetve azt, hogy – mint mondta – sikerült megerősíteni a közös európai álláspontot az ukrajnai helyzet kapcsán.

Összegezés

Egységes Európa nem lesz. Nem lehet, mert ennek esélyeit elrontotta a huszadik század Európa-ellenes hatalmi vetélkedése.

Európára ne tekintünk úgy, mint a történelmi fejlemények valaha is befejezett művére. Földrajzi ábrázolása mutatja, hogy majdnem sziget, a tengerek mélyen belenyúlnak a testébe, a kialakult országok nagy része vízparti területen jött létre. Az ókori mediterrán kultúra beltengeri jellegű, és amikor ez észak felé terjeszkedett, annak iránya sokáig csak a nyugati partok mentén haladt. Keleti, szárazföldi határa csak majd a népvándorlás idején válik közlekedési útvonallá, onnan érkezett számottevő lakosság az európai köztés területekre.

Ez a három szakaszos fejlődéstörténet a közlekedéstörténetben kap magyarázatot. A Földközi-tengeri (beltengeri) hajózás tette lehetővé az ókori hatalmak kialakulását. A következő lépés a nagy tengeri partok mentén haladt. Keletről a lassú, folyamatos gyalogos szivárgást felváltották a lóháton érkező népek.

Lépünk nagyot, a tengeri közlekedés fejlődése a nyugati partok népeit hozta rendkívül gyors fejlődésbe. Angol, holland, portugál, spanyol gyarmatbirodalmak írták a történelmet, és a gyarmatból világhatalommá váló Amerikai Egyesült Államok.

A gőzgépet az angolok adták a világnak, de a lövontatta közlekedésben hátramaradt közép-európaiakat a vasúthálózat húzta ki a sárból. Az ipari fejlődés szédületesen gyors menetében a tengeri hatalmak veszélyes vetélytársat láttak a kontinentális Európa gyors felemelkedésében. A nagyhatalmi gazdaságok alapja az ipari termeléshez szükséges nyersanyagok birtoklása.

A XIX. század végén már globális szemlélet uralkodott. Ha Európában a belső kontinentális hatalmak erőre kapnak, Észak-Ázsia és Közel-Kelet ásványkincseivel évtizedek alatt megjelennek a világ gazdasági terepén, és veszélyeztetik a tengeri hatalmak akkori kizárólagos helyzetét.

A tények világában egyszerű a képlet: Az első nagy háború tönretette, feldarabolta Közép-Európa két reményteljes birodalmát, továbbá a cári birodalmat. A veszély elhárult. Az étvágy megnőtt, legyen a győzelemből világuralom. Megalkották a Népszövetséget, ami majd beolvaszt minden országot. A vállalkozás sikertelen volt, a művilág nem jött létre.

A második nagy háború hozta létre a mai állapotot. Ne részletezzük, az amerikai politikai irányzat berendezkedett a nyugati országokban, alkalmazott liberalizmusával, aminek nincs, nem lehet ellenzéke. Ezen alapszik az Európai Unió nevet viselő nemzetközi politikai egyszemélyes, nagyhatalmi szervezet, aminek feladata irányítása alá vonni Európa államait, a nemzeti államok fokozatos megszüntetésével.

A folyamatban a pillanatnyi helyzet az, hogy a 2004-ben kibővített Unióban két világnézeti tábor alakult ki. Részletek mellőzésével szólva, a korábbi uniós államokban az uralkodó politikai nézet nemzetellenes, míg az újabban csatlakozó országokban ennek a nézetnek növekszik az elutasítása. A szembenállást a szervezett bevándorlási invázió váltotta ki.

Magyar kezdeményezésre a visegrádi országok határozottan a nemzeti alapú európai egyesülés mellett állnak ki. Ennek ellenáll a brüsszeli szervezet, amely ma liberalistább, mint Amerika korábban.

Trump elnök megnyilatkozásaira azért fordítottunk figyelmet, mert ha Amerika valóban eláll a globalista irányzat európai erőltetésétől, a V4 országoknak nagyobb esélye lesz szándékaik érvényesítéséhez.

Németország gazdaságilag fokozatosan visszafonódik korábbi közép-európai vonzáskörébe. Ma már nincs olyan külhatalom, amely visszaszoríthatja Európát a felemelkedésből, csak tudjon kiszabadulni a liberalista politikai hatalmi szövődmenyből.

Közép-Európa gazdasági összefogásával, Németországnak Közép-Európába visszatérésével van esélye Európának visszazerezni nagyhatalmi szerepét. Várjuk a nagy változást Németországban, hogy helyreálljon a 104 évvel ezelőtti rend.

VOTIN JÓZSEF

Január, reggel, 1945.

NEM AKART FÖLÉBREDNI. A családjáról álmódott. Feleségéről, meg a három gyerekről. Álmában otthon volt. Katonaruhában. De a családja nem a bunkerben, hanem a lakásukban volt. A cserépkályha mellett ült, a bőrfotelben. A kislány az ölében, a két fiúcska a lába mellett, a szőnyegen játszogatótt. A felesége hangját hallotta, azután a kezét érezte a vállán.

– Ébresztő, százados úr, ébredjen – és újra érezte az asszony kezét a vállán.

Nem akart felébredni.

Otthon akart lenni. Három év harctéri szolgálat, a Don-kanyar és az erdélyi visszavonulás után, a főváros ostroma után, az egész utált háború után, végre otthon. Álmában végre otthon volt. Évek óta csak ébren álmódott az otthonáról. Jobban mondva: álmodozott. Most végre álmódott is.

Nem akart felébredni.

– Ébresztő, százados úr, ébredjen – újra a halkan követelőző asszonyhang.

Hirtelen felült. A fronton megszokott reflexszel teljesen éber lett egy pillanat alatt. A tábori ágy mellett a vöröskeresztes főnövér állt. Arca halálsápadt.

– Itt vannak az oroszok. Az udvarra hajtják az embereket. Mindenkit.

*Nem voltak illúziói arról,
hogy mi következik. Látta a fronton
mind a két fél barbárságát.*

NAPOK ÓTA VÁRTA EZT A PERCET. Az utolsót. Hogy a háború véget érjen. Neki legalább is. Nem voltak illúziói arról, hogy mi következik. Látta a fronton mind a két fél barbárságát. A németek kíméletlen pusztítását, nyomorult ukrán falvak porrá égetését a lángszórókkal, védtelen civilek, asszonyok, öregek, gyerekek halomra lövését. És az előre nyomuló, feltartóztatatlan Vörös Hadsereg kegyetlen, irgalmatlan bosszúját. A fákon himbálózó akasztott embereket. A tömegsírokat. Mindent látott. Többet is, mint amennyit akart. És mindenre emlékezett.

Tudta, mi vár rá. Órá, a hivatásos katonatisztre is. Gondosan vette föl az egyenruháját. A falon kis tükör, de borotválkozni nem kell. Este fölment a tetőteraszra, úgy hét óra tájban. A váratlan tűzszünetben hihetetlenül csöndes lett a januári éjszaka. A hetedik emeleti mellvéd mellett a két géppuskás SS-katona cigarettázott. Váltottak néhány szót. A Gellérthegy irányában hatalmas füstoszlop, valahol délen, talán Csepel felől bíborvörösbe hajlott az égálja és ugyanígy a királyi vár irá-

nyában. De a fejük fölött a fekete égen sziporkáztak a csillagok. Elkészönt a katonáktól, és lement az óvóhely alsó szintjére, aludni. Nem ő volt az ügyeletes. És most, itt a korareggel. Talán utoljára. Felcsatolta az antantsziját, balkarján megigazította a vöröskeresztes fehér karszalagot. És elindult.

A folyosón a főnövér megütközve nézett rá.

– Százados úr, egyenruhában?!

– Katonatiszt vagyok.

METSZŐ, HIDEG SZÉL FÚJT. Fagyott. Az udvaron, a hátsó tűzfaltól a kerítésig, kétsoros vonalban álltak már az emberek. Váll váll mellett. Összebújva, mintha az fedezéket jelentene, valamelyes biztonságot a tucatnyi géppisztolyos orosz katonával szemben. Ez az osztag nem a támadó csapatok előtt hajtott félvad csürhe volt. Reguláris alakulat jó egyenruhás katonái. Sietség nélkül, megfontoltan tették a dolgukat. Velük szemben a tábori kórház óvóhelyéről kikerült vacogó, szedett-vedett kinézetű tömeg.

A főnövér az ápolónőkhöz csatlakozott, az orvos a jobb szárnyra. A sor elejére. Ahol sorakozónál a tiszt helye van. Halkan motozott a tétova tömeg. A szomszéd utca felől közeledő autó hangja, majd egy sáros-piszkos parancsnoki dzsip kanyarodott az udvarra. Felugratott a járdára, és csikorogva megállt a sor közepe táján. A kavics szanaszét fröccsent a kerékek alól. Magas, tányérsapkás tiszt és két altiszt szállt ki belőle. A tiszt lazán mozgott, majdnem hanyag eleganciával. A házból még két embert lökdöstek ki a katonák. Beállították őket is a sor végére. Az egyik altiszt néhány szót váltott az őrkkel, majd a tiszthez lépett, és valamit jelentett neki. Nyilván a létszámot. Várakozó csönd lett az udvaron.

A szomszédos körfolyosós ház ereszéről lezuhant egy hótömb. A vacogó tömeg összerezsent. Halkan felmorajlott. Az orosz tiszt oda sem nézett. Lassan végigmustrálta a felsorakozott embereket, a sor végéről, a járdától kezdve. Végül az orvoshoz érkezett. Az egyetlen egyenruhás katonához. Megállt előtte. Jó fél fejjel magasabb volt. A két katona farkasszemet nézett. A hirtelenszöke, pozsgásarcú, fiatalabb orosz tiszt és a javakorabeli, markáns arcú, szemüveges magyar katonaorvos. Rezzentelenül állták egymás tekintetét. Azután az orosz ellépett onnan, és intett valakinek. Egy fakó arcú, alacsony, kese katona futólépésben sietett hozzá. A tolmács. Néhány mondat után jellegzetes kárpátaljai tájszóval, kissé szláv akcentussal közölte a parancsot:

– A doktor úr és az ápolónővérek lépjenek ki a sorból, a kapu mellé. Itt maradnak. A kórházra szüksége van a Vörös Hadseregnek, ide a sebesültjeiket fogják szállítani. A többiek sorakozzanak ötös oszlopokba, arccal az utca felé. Őket máshová kísérik.

Izgatott mormogással rendeződött át a tömeg. A tiszt a dzsip-hez lépett, és cigarettára gyújtott. Fél lábát feltette a kocsi lépcsőjére. Kényelmesen.

Arra sem mozdult, amikor a sorakozó emberek közül kivágódott egy pocakos, papucsos, kopaszodó ember. Csíkos flanelpizsamáján frottírköpeny. Annak az övét idegesen markolászva rohant az orosz tiszt felé. Rohant volna, ha egy katona útját nem állja a ráfogott géppisztollyal:

– Sztoj! Igyi szjudá!

Az ember megtorpant. Kézzelel-lábbal hadonászva elérte, hogy a tolmács odamenjen hozzá. Annak magyarázott tovább. A tolmács, vonakodva ugyan, de végül odament az autóhoz. A tiszt hátranézett. Kissé felvonta a szemöldökét, majd a rendbontóhoz lépett. Megállt előtte és a tolmács közvetítésével a következő párbeszéd zajlott le:

– Mit akar? Miért nem áll be a sorba?

– Azt mondta a tiszt úr, hogy itt továbbra is katonakórház fog működni.

– Igen. Úgy is lesz. De a szovjet hadsereg tisztjei tisztak, nem urak. Álljon vissza ön is a többiek közé, a sorba. Indulás.

– De parancsnok úr, ennek a tábori kórháznak én vagyok a parancsnoka! Én is katonatiszt vagyok! Alezredes!

– Maga nem katonatiszt. Maga gyáva civil. Egyetlen katonát találtam itt, a doktort. Látja, ott áll a kapunál. Ő itt marad. Maga álljon be a sorba. Davaj, davaj!

Az orosz hátat fordított a már szinte síró embernek, és beszállt az autójába. Az alezredes a katonák noszogatóására rogyadozó léptekkel visszacsoszogott a sorba. A menet elindult ismeretlen célja felé. Kétoldalt fegyveres katonák kísérték a vigasztalan sorokat.

Az ott maradó egyetlen katona, az orvos százados az apám volt.

Élet és igazság

Olvasólámpa KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Könyvajánló

Kellermayer Miklós kiváló sejtkutató legújabb könyvét (*Az Igazság*) tartom a kezemben, mely eredeti, tisztán követhető vonalvezetésével és sokszor forradalmi meglátásaival, gondolataival magával ragadja az olvasót. Az igazságról írt könyv, egy készülő trilógia jelenlegi második darabja, hasonlóan izgalmas, mint az első kötet, amit az életről írt.

Őszinte, világos, néha kritikus látásmódja miatt manapság nem kifizetődő dolog „egy gyékényen árulni” a kiváló professzorral. De az *Igazság* nem attól igazság, hogy a támogatott többségnek mi a véleménye erről. Kérdezték már mások is a történelemben lenéző módon odavetve, hogy „Mi az igazság?”. Ismerjük a történetet.

Az egyik fontos megállapítása a műnek, hogy az igazság nem hipotézis. Vagyis hiába akarják sokan igazságként tálalni hipotéziseiket, attól még csak hipotézisek maradnak. A mai multinacionális világ sokszor busásan jutalmazza a tudományosan teljesen fel nem tárt igazságokat, ami kísértés lehet egy tudós számára, hogy minél hamarabb tálalja a várt eredményeket a megrendelő számára.

Egy másik fontos megjegyzés, hogy az igazságnak két tárháza van. A természettudományok által kísérletileg feltárt, matematikailag leírt igazságok, továbbá a tudásnak van egy tárháza (amiről manapság illik megfélemedezni), az emberi értelem számára a természettudomány módszertanával soha fel nem tárható igazságok, melyeket csak az isteni kinyilatkoztatás által közelíthetünk meg.

Ahogy a professzor mondja, az igazi tudós elmegy a végső pontig, ami még a tudomány számára megismerhető, de a végső titok előtt, ahol már nincs emberi válasz, letérdel. Erre a gesztusra ma kevesen képesek, mert a tudományba vetett hit mítosza ma nagyon megerősödött a társadalomban.

A műnek különös érdeme, hogy közöl velünk egy ma nem igen hangoztatott, a tudomány számára egzakt módon feltárt igazságot, mert Isten humorának köszönhetően ez a felfedezés

a harmadik évezred elején, a kinyilatkoztatással összhangban lévő monogenezis tételét, úgy látszik, jobban igazolja, mint az evolúciót. Vagyis, hogy az emberiség mint női és férfi élőlényfolyam egyetlen egy férfire és nőre vezethető vissza, akik 150.000 évvel ezelőtt Észak-Afrikában éltek. Ezzel a felfedezéssel, a női mitokondriális DNS és a férfi Y-kromoszóma DNS vizsgálatával bebizonyosodott (genetikai ismereteinknek köszönhetően), hogy az evolúciós elmélet megdőlt, tehát az ember nem a majomtól származik.

Hogy a teológus társadalom is kapjon elmélkedni valót, a mű vallástörténetileg próbálja igazolni, hogy a kereszténység az eucharisztia alapításával, Jézus halálával és feltámadásával bezárólag talán nem is vallás, hanem Istenről, Jézusról szóló IGAZSÁG, az ÉLETRŐL szóló igazság megjelenése.

Nagy Konstantin megtette azt a szívességet a hatalmasoknak, hogy a kereszténységet visszatuszkolta a vallások közé, hogy így mindenki a maga istenének tudjon hódolni, vagyis végül az „ember az isten”, hiszen ő faragja a maga képére és érdekeinek megfelelően az „istent”. Így lett vallás JÉZUS tanításából. Ez lett a *nagy türelmi rendelet* gyümölcse. Mindenesetre a hatalmasok megnyugodhatnak, nincs veszély, hogy esetleg nekünk is a kicsinyek lábát kell majd mosnunk.

Hogy mit mond és gondol minderről Jézus, az Isten Fia, azt tudhatjuk az evangéliumokból.

Nem kívánom tovább csigázni az olvasó kíváncsiságát és az IGAZSÁG megismerése iránti vágyának kielégülését.

Ahogy Szent Ágoston a szívében hallotta: „Tolle! Lége!”, Vedd és olvasd! Vedd a Szentírást, és vedd Kellermayer tanár úr könyvét, és engedd, hogy a magad számára lelkiismereted vezessen téged az igazság végső megfogalmazásában!

Jó olvasást!

HOFHER JÓZSEF SJ

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Tasso fájáról való tölgylevelekre

A dél-itáliai Sorrentóban született Torquato Tasso a 16. század második felében olyan költői-szépírói életművet alkotott, amely a hazáján és korán túli nemzetekre is igen jelentős hatással volt a századok alatt. S hat ránk ma is ez az oeuvre. Hiszen ahogyan Arany János minősítette: „világhírű jelesség”, és a „legdúsabb fejleményű poétai nyelv” és „bájoló ritmus” az övé.

Tusnády László tanár úr Tasso-műfordásaival párhuzamosan tudományos igénnyel kutatta a tragikus sorsú alkotó örökbecsű szövegeit. Irodalomtörténeti és műfordítói műfajai után a befogadói és alkotói munka újabb regiszterét választotta: esszéregényt írt Tassóról, amelyben tudományos ismeretei és empatikus érzései találkozhattak. A hagyományos regényidő kezelése annyiban lineáris, hogy az egyre idősebb Tasso emlékezik, bontja jelenét múltjaira. A gyermekkort (ami álom és tragikum), a szülőföldet (ami tenger és ég), a testvéreket és a testvértelen, ellenséges külvilágot (amibe idegen erőszak tör be), az apát (aki családfeje, de művész is), a korán elveszített anyát (akit meg kell újra majd valamiképpen találni) s magát a kultúrát együttesen jelenti Sorrento Tasso számára Tusnády regényében. Amire az ifjú költő Rómára és a déli bölcsőhelyhez képest szintén északi Ferrarára eszmél, már rengeteget tud az életéről s a mesterségéről. A családi gyökereket kutatva észak-itáliai tájra jut, Bergamóba. Nemcsak tér- és időbeli utazás ez, mialatt találkozik törzse múltjával. Sőt még nagyobb

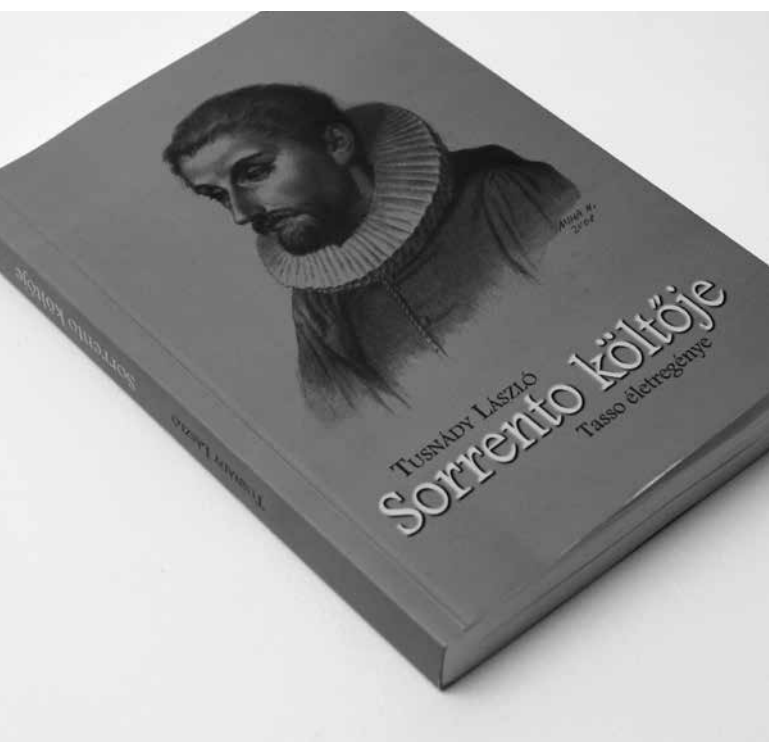
élmény egy-egy fölfedezés, ami önmagába és befelé bensőbb tájakra tereli. Mielőtt visszatérne délre, ahonnan indult, költővé válik: „...a szívzaggató gyász sem vághatja el élete fonálát, mert van küldetése”.

Az eposzát befejező Tasso korának amolyan élő klasszikusa lett. A megszabadított Jeruzsálem 1581-ben jelent meg... Ha Tasso meghal fő műve elkészültének pillanatában, másképpen vált volna legendává. Akkor Delacroix nem őt festi meg a tébolydában, hanem nyomban bearanyozzák alakját, akár egy

*Ha Tasso meghal fő műve
elkészültének pillanatában,
másképpen vált volna legendává.*

szentnek vagy nemzeti hősnak – egyszerre mindkettőnek – kikiáltották volna. Ellentmondásos személyiségének dacára akár még ez is és az is lehetett valójában. Még a konstelláció is remek volt: a költő figyelmeztethette a veszélyre hazáját és Európát, mint amelyben egyszer már része volt. 1096-ban Indiától Spanyolországig terjedt a muszlim világ, s Jeruzsálem is a szeldzsukok által védett város. (Az iszlám világ terjeszkedni akart.) Tasso szeme láttára a török hódítók újra még északabbra vágytak... A költő eposza nyomban sikerre ítéltetett. A hajdani történetből mindent örök érvényűen igyekezett magára vonatkoztatni jelene, s aktuálisan a legégetőbb problémáinak orvoslására keresett és talált mintát a múltban. A keresztények harca ez a pogányok ellen, mégpedig Jézus Krisztus szentföldi sírjáért. 1099-ben történt, Bouillon Gottfried vezetésével sikerült a szent várost vallási extázisban elfoglalni. A kiontott vért ezúttal sem tudta egészen beinni a föld. A költőben legalábbis aligha érhetett véget a történet. Tasso hús-vér emberségén túl az átlagosnál is érzékenyebb idegekből szőtt lélek volt az udvarban. Alkotásra, nem talpnyaló udvaroncásra termett. Ám ahogyan apjának bukni kellett a főúrával egyetemben Délen, úgy, meglehetősen, ő sem győzhetett volna Északon II. Alfonso d'Este, ura diadala nélkül. A művészlétnek – szomorú – szinte soha, semmilyen esélye nem volt a hatalommal szemben, s persze mellette se. Főképpen úgy, hogy eposzának megváltoztatott címével és szövegének átdolgozásával jelezte, csupán egy másik művel tudnán megközelíteni az igazat, a saját arca által képviselt eszményt, mégpedig *A meghódított Jeruzsálemmel*. A különbség: ég és föld. Milyen erők helyeslésére számított?

Tasso küldeteses, hősi költő maradt, míg össze nem roppant. Márpedig a védettség fokozatos elvesztése során egyre rosszabb álmái lehettek. A fejedelmeknek, a magyar regényiro-

dalomból tudjuk, még álmodnia is csak azt szabad, amit kell. Jaj az élő udvari költőknek, ha szabad-szép álma szembeke-
rül az udvarával. Ne feledjük, *A megszabadított Jeruzsálemnél* szebben és igazabban semmi nem legitimizálhatta volna a hatalmat, s egy ilyen művön változtat a szerző? Márpedig a művész, ha nem érzi elégségesnek az egyetlen választhatót, akkor nem ajánlja azt. Inkább, ahogy Tasso tette, ahány igazság, annyi szeretet: „Több szereplőjében is megmintázta önmagát. Méltó a keresztény eposzokhoz a megoldás, hogy megérti, sajnálja azokat, akik a hazájukat elvesztik, siratják. Örül a keresztény győzelemnek, de rokonszenvesek a számára hazájukért küzdő mohamedánok.” Néha Márssal éppen a harcok közepette társalkodik Vénusz. A mi Gyöngyösink és Kosztolányink, amikor úgy érezték, hogy a költői igazságnak (a világról való legteljesebb és legigazabb ítéletnek) akkor felelnek meg a leginkább, ha mást, esetleg az első változathoz kiegészítést kell írni, hogy ne beszéljünk azonmód arról, hogy az első változat ellenkezőjét, akkor fel-
tétlen abba a másikba fogtak. (Lásd: „palinódia”)

Torquato Tasso eposza írása során már jól látta, hogy a világ, amiben él, nem csupán polarizálódott, de a dolgok természete is legalább annyira kettős, mint akár a geopolitika. Tasso ezt beleírta *A megszabadított Jeruzsálem* IX. énekének 52. strófájába. (Többről van itt szó, látni fogjuk, mint csupán az égtájak és a vallások dualisztikus küzdelméről.) Tasso – Tusnády László regényében – látta, hogy Dél-Itália népessége a hitélet szempontjából sem mutat homogén képet, a pogánynak mondott vallások is éppúgy jelen vannak. A költő kül- és belvilága hogyan is hangolódhatna egymáshoz harmonikusan? Tusnády jelzi, Tasso – egyáltalán nem meglepően bekövetkezett – meg-hasonlottságát a *Gerusalemme* Tankrédjában veheti szemügyre az olvasó. Az esszéregény arra is módot ad, hogy belássuk, II. Alfonso d’Este sem egy Medici, szomorú, hiába volt magyar humanista a mestere (Zsámboki János). Tasso – mint minden művész – lénye az alkotói munkák pokoljárása közben aligha számíthatott környezetének feltétlen szeretetére, empátiájára, amikor titokzatosan működő mesterségét azonmód gyanús-nak találta. A Mediciek kora még tisztelte, bámulta a művészek autonómiáját, szellemi függetlenségét, ám Tasso már új idők énekese. 17 esztendővel Machiavelli halála után született. (Nota bene: Machiavelli kultúrember, nem volt machiavellista. Csak róla nevezték el az irányzatot, amely jogosultságot adott a minden empátiát, erkölcsi gátlást nélkülöző politikai gyakorlatnak.) Tasso csak a tehetségében bízhatott, a költőiben természetesen. Egyszer sikerült már a ferrarai farsangon, Északon megtalálnia Délt, Eleonóra közelében: „*Mintha Sorrento, Nápoly és Salerno kihunyt fényei újra megszülettek volna. Sőt, talán nem is halt meg az a boldogság, tetszhalott volt, és most ismét él.*” Megy tovább, meg sem áll Sorrentóig, a maga Ithakájáig, hol Penelopé híján családós lánytestvéréhez lép be, csuhás álruhában, mintha ő volna csak az eposzbéli Ulysses. Rá kell döb-bennie, hogy életnek és irodalomnak a szimbiózisából még mennyi mindent tanulnia kell, hogy ne hibázza el üdvösségét. Az élet mégsem irodalom, ám a költészetre, vagyis a szó hatal-mára a családjában megőrzött beceneve figyelmezteti. Lány-testvére és annak gyermekei ugyanis Torquatillónak szólítják. S ez a kicsinyítőképzős régi keresztnév, hasonlóan a szerelem-hez, képes volt újratemetni benne hiánytalanul a gyermek-kor sorrentói édenét. Olyan ez, mint Márainak a pillangó, a gyöngy meg a szív... S mégsem csupán ennyiben állt a varázs-ereje. Életté lesz a költészet! Tasso előtt játékosan ismételtget-

te kis unokahúga a becszó kicsinyítő képzős felét: ATTILO, ATTILO, ATTILO... Az újra gyermekké lett költőt a bölcsőhe-
lyén a szó a történelem egyik leghatalmasabb alakjává nö-
veszti: ATTILÁVÁ. A hunok vezérévé. Aki pogány volt Róma falainál, de hős, hatalmas, mégis irgalmas szívű, akár az igaz, az igazi keresztények. Sorrentóban még ép érzékkel viszonyul-nak az egyetemes értékekhez a legegyszerűbb emberek is. Nem azt latolják, hogy a *Gerusalemme* 20 énekéből csupán 3 szól csak a hősi csatákról, de keresztényként ugyanúgy tisz-telik a *Koránt* olvasó s az abban leírt parancsolatokat őszin-tén megtartó hívőket, mint bibliás önmagukat: „*Ha a vallá-sokban meglévő gyökereket keressük, azokat, amelyek közvetlenül az ősforráshoz vezetnek, akkor jóformán nem is értjük, honnan az a sok meghasonlás, harc, kegyetlenség és tévedés.*” S hadd idézzem azt a szakaszt itt még a regényből, amely a szerelemre, mint a legin-tenzivebb emberi érzésben örökkön jelenlévő istenélményre is vonatkozik: „*Tankréd és Rinaldo valóban értette Clorinda, Er-mína és Armida arab szavait. Eggyel több ok arra, hogy szerelem szülessen...*” Tusnády László Tasso-regényének többféle aktu-alitását lelheti meg a figyelmes olvasó: „*Korunk (Tassóé) nagy meghasonlása, ha épp a hit ver éket az emberek közé, pedig az Atya mindnyájunkat egyformán szeret.*” S talán ez a legégetőbb kérdés a jelenben, míg Tusnády László regényét olvassuk. Bereményi Géza (szintén olasz szakos) versben fogalmazta meg:

„*A XXI. századról, Descartes, mit mondjak, / mikor aki gondolko-dik, az nincs? / És identitást egy nép másként nem nyerhet, / csakis vallás és kultúrkör szerint.*”

Tusnády László Tasso-regényének többféle aktualitását lelheti meg a figyelmes olvasó...

S Tasso korának problematikája tehát mind a 15. és 16. és a 21. századi századi Magyarország gondja is. *A Vízén járó gon-dolatok* című fejezetben az elbeszélő felfüggeszti a történetet, s álarc nélkül szólal meg napjaink regényírója. Olyan hatást ér el Tusnády, a szépíró és egyetemi tanár, mint amikor a Leo-nardo da Vinci életét bemutató film kosztümös jelenetébe be-lép a modern öltönyös narrátor, Giulio Bosetti. Nem csupán az itáliai tájakon, de a hasadás jelentkezik a pannon vidéke-ken is, ahol elfagy Janus mandulafácskája (170. oldal), ahol II. Alfonso d’Este magyarországi útja során „*Kizárt dolog, hogy ne tudott volna Zrínyi Miklós sorsáról*”. Egy olyan világban élt Tasso, ahol nem csupán a keresztény és a muzulmán vallás csapott össze, de európai keresztény is támadt önfia vérére. Míg Délen Tassóval az otthoniak közül elmeséli titkát Gio-vanni: „*Arab barátaim tudták rólam, hogy keresztény vagyok, de békén hagytak, mert a hit olyan kérdéseivel foglalkoztunk, ahol egyetértés van, ahol békésen találkozhattunk.*” Tassónak ha szüksége volt a *Gerusalemme* megírása után írói szándékainak igazolásra, a regényben itt fényesen megkapta. Közben pillanatra sem feled-hetjük, hogy Tasso szüntelenül a keresztény eszményt védte. A Tusnády-regény ezt úgy érzékelteti, hogy a fejezetek köze-pén található a *Krisztus győzelmi jele* című rész mint a mű ten-gelye hangsúlyozódik.

A családi zsánerkép idillibb minden elképzelnél, amit Tasso az *Aminta* című pásztorjátékában örökített meg. (Csokoi Vitéz – prózában még – és Tusnády László is lefordította.)

A regénybéli esti békességet talán csak Millet festményével, az *Angelusszal* volna szabad egybevetnünk. (Tusnádý úgynevezett „írott képek”-et is illeszt regényébe, például Lorenzettiéktól, Paolo Uccellótól...) Értelem, szépség, csöndes áhítat jellemzi a jól végzett napi munka utáni pillanatot, amely eszményeket sűrít. Egyebéül mindaz, ami csak feszítheti a világot és az egyén bensőjét. S idáig csak a valóban kivételes alkotó szívek-elmék képesek. Tasso e ponton – amikor ezt mondja – már nem csupán Sorrento költője, hanem egyetemes: „*Egyforma részvétellel írtam le a nagy hősök halálát. Valójában minden szenvedés, minden halál, érték pusztulása a számomra is kimondhatatlan gyötrelme volt.*” S ne feledjük, hogy az „egyetemes” jelző se többet, se kevesebbet nem jelent, mint hogy „katolikus”. Tasso hite ilyen értelemben épebb és tisztább azokénál, akik számonkérlik rajta azt. Tusnádý László inkább azt a Tassót rajzolta regényében elének, aki zenévé olvasztotta a versbeszédet.

Sorrentóban a széppel és a harmóniával találkozott Tasso, és sem az idegbetegség, sem az üldözési mánia, de még csak az öregségtől való félelem jegyeit sem fedezhettük fel rajta és benne.

S nem csupán térélményében találta meg a hazáját, de az időben is. (Lásd Arany János versét, a *Hoc erat in votist*: Hazatérni – győzelem!) Ahol édesapja abbahagyta az életművét, ott fia folytathatta azt. Torquato nem csupán megőrizte Bernardo költői testamentumát, de szaporította, fölragyogtatta a rámaradt találmányokat, amiket a Floridante rímpárja („*arme*” – „*carne*”) közé zárva kapott. Jelképtékű: Torquato apja, Bernardo szelencéjéből fabrikált magának tintatartót. Úgy vélte: korának sikeres embere lett. A siker, az egzisztenciális biztonság, a mindig változó világba vetett, állandósulni tetsző bizalom törekény voltára hívta föl Tasso figyelmét a fülke rácsai mögött Don Grillo, a gyóntató atya. Torquato Tasso a regény főhőse e jelenetben inog meg először, holott semmi megrázkódtatásban nincs még része, hacsak abban nem, hogy a szerzetes szembesíti önnön létezőivel. Don Grillo szerint idő kérdése, hogy megtalálják azt az okot, aminek alapján elítéltetik majd az ezeröttszáz éves második felében a költő. Az ítélethozatal nélküli (!) szabadságvesztés végrehajtását

mintha nem is akarták volna halogatni a hivatalosok. Az emberélet útjának felén annyi haladékokat sem kap a költő Tasso, hogy tévelyegjen még kis ideig az élet szimbolikus erdejében, szó szerint a mélybe, tömlöcbe, akkori Gulág-sötétbe hull.

A regény retorikai építmény, Tusnádý László a szimmetria tengelytől egyforma távolságra helyezte el Eleonóra képét, a farsangot és a két Tasso-verset, saját műfordításában. A mű vége felé közeledve szintén szonettet applikált a szövegbe, ezúttal a *Farsang és Eleonóra* című fejezetbe. Ám korántsem udvarló, széptevő ez a tökéletes dal, a középkor sanzonja: az égi szerelemről szól a fényhez, az isteni szubsztanciához, a börtön konkrét sötétjéből. Időtlen testi-lelki helyzet, akár a zsoltáros részéről a mélységből kiáltás (de profundis clamavi), csak az üvöltés helyett a legszebben formált imaszóval, énekel üzen a verembe vettetett. Emberfúlbe hogyan is hatolhatna a hangja, hiszen a fenti farsang körtánca kavargó, karnevál van, mulat az udvar.

A regénybéli Tasso mintha csak Hamvas Béla szentenciáját igazolta volna sorsával: A börtön akkor kezdődik, amikor megnyílik az ajtaja. Tömlöcében akkor is szabadnak volt mondható Tasso, ha verset tudott írni. A falakon kívül szabadon is börtönben érzi magát, vagy egyenesen a pokolban, ha költészet nélkül telik a napja. Szabadulásának ára mindössze egy dicsőítő költemény elkészítése volt. Ilyen is a költő: potomság számára az ekkor munka. Természetesen a szabadság, a vers mégis csak igen hosszúnak tűnő belső viaskodás, vajúdás után született meg.

Innentől Tassót az önmaga, befelé táguló terei kezdik iszonyattal eltölteni: „*A teremtett világ minden lényét megértettem, csak magamat nem.*” A meghasonlott és színlelő külvilágra hasonlítani olyannyira soha nem akaró költő belvilágában is igen nagy bajok jelentkeznek: „*Kell a gyógyszer az epének, mert különben megfeketedik, és abból igen nagy baj lesz.*” A „fekete epe” betegségét már jól ismerte az ókori görögség, s azóta tudjuk, hogy az a gyógyíthatatlan szomorúsággal azonos. Legpontosabb neve: a „melankólia”. Tasso „*mély búskomorságha süppedt, volt, amikor gyermeki ártatlansággal beszélt mindenről, ami csak eszébe jutott.*” Mi történt? Heinét idézve Illyés Gyula írja majd le világunk egyik legszomorúbb mondatát arról, mit éltek át a gondolkodó

Sorrento látképe

költők, amikor már magukban is érezték a világ megosztottságát. Akár a regénybéli Tasso is írhatta volna, amit Illyés Gyula naplójegyzetei között találtam: „*Nem titkolom, az elmúlt események mélyen megráztak... A világ kettészakadt, s a repedés az én szívemen ment át...*”

Tasso még életében egy másik dimenzióba jutott. Bukása és halála között több is várt rá, mint irodalom. Az élet felén túl, nem úgy, mint Dante, hanem inkább mint a *Hälfte des Lebens* író Hölderlin, meglehet, hányódva is boldogan fogadja el a kegyelmet, immár valami nagyobb hatalomtól: „*Méltatlanul igaz, de új földi életet kezdhettek. Vonzott a veszély, a mélybe zuhanás, de ezután már csak repülni akarok.*”

Végül Tasso tér-idejében sem olyan fogalmak szerepeltek, hogy Észak vagy Dél, ég és föld, vagy boldog, szomorú, mivel „*Valahol az ellentétek is találkozhatnak... A költő az égi szférákra gondolt, és úgy vélte, hogy legjobb SPIRÁL ALAKBAN (kiemelés tőlem – NIP) bejárni a tőle olyannyira elszakadt, elidegenedett tájat*”. És „spirál alakban” egyesül minden addigi horizontális és vertikális je-

lenség. Így érkezhetsz meg, juthatsz haza Tasso, amit megnevezni csak a szavak fúziójával lehet, haza: Római Sorrentó-jába. Ahol az örök városban a múlhatatlan délszaki tájon töltött gyermekkor is ott van időtlen a jövő századokkal együtt.

Torquato Tasso maga találta meg ebben a világban azt a pontot, amelyet meg is jelölt, azt tette meg szellemi birodalma origójának. Egy tölgyfát. S ő alatta. Édenének és szenvedésének egyaránt fája volt ez fölött. A Sant Omorfio kolostor tölgyének lombja jelentette számára végül azt a kis független nyugalmat, ahol a dal megfogható, s ami ezzel egy lényegű, összegződhet teljes élete. Tusnády László anticipálta könyvének 78. oldalán már ezt a tölgyet, mégpedig, tudjuk jól, Arany János verséből vett idézettel. A hálás olasz utókor a fa törzséből őriz darabokat, amiket, lám, megkímélt az amúgy mindent megőrlő idő.

Tusnády László: Sorrento költője – Tasso életregénye, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2015

Bíró József

Megfestem verseidet – másnap

– Körmenyi Lajos emlékére –

Összemaszatól
:
terasztakarítás
:
jókat
:
nevetünk
:
végül
:
szétszabdadjuk
:
miközben
:
elkészül
:
nagykunebédünk
:
ráadásnak
:
karcagi
:
ajándékként
:
hazaútra
:
csíramálé

Szente B. Levente

Fűszál-ének

Kányádi Sándor emlékére

Néma tánca, bús emléke tájnak,
szelíd szélnek – hangod már fűszál-ének.
Örök fohász-virágkép vers-életed,
mosolyod a csillagokkal egy csokorban.

E föld-koronán égi jelként,
az embernél is több maradtál.

Tönköl József

Nyithatsz rám ajtót

Egyszerre emlékszem rá, hogy milyen nagy volt az árnyékod, nem tudtam nem arra gondolni, milyen napfény ömlött szét tegnap a violákon, mintha nem is lett volna kert, könyörgés: gyűjtsd meg alattam Isten a kazlat, ha tetszik, üsd le baltával az ujjaimat, ha kapaszkodnék szekered peremére, tenyereljem végig az ősök csonthalom-koponyáit, dülöidet megleső csavargó voltam, égjen a szemem, akár a sivatag, váratlanul, köményes-kesernyés legyen a disznónk vére, aztán járhat a vízen, szállodhat a szőlő hegyláncai fölött, duzzaszthatod a fürtöket és az álmaimat, nyithatsz rám ajtót!

Történelmi regényt etikusan

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Ugron Zsolna Szilágyi Erzsébetről ír, könyvében természetesen érintve Hunyadi Jánost és fiait, Lászlót és Mátyást, de iskoláskorunk óta kedvelt, tisztelt női hősnöket, Rozgonyinét is.

Szilágyi Erzsébet rokonszenves alakját is Arany János tette közismertté *Mátyás anyja* című balladájában, Rozgonyiné hősiességét, férjéhez való ragaszkodását, szerelmét is ő. Lehet, Arany idealizálta a két hősnőt, de a levéltár és két történelmi alapmű is rendelkezésére állt munkájához, és tudjuk, Arany lelkiismeretes, túlságosan is aggályoskodó volt minden írása előkészítésében, gondosan ellenőrzött és végiggondolt minden tényt, adatot, következtetést.

A két mű, melyekre bizonyosan támaszkodhatott, csakúgy, mint a *Toldi* megírásakor Ilosvai Selymes Péter krónikájára, Gróf Teleki Józsefnek *A Hunyadiak kora Magyarországon* című könyve lehetett (1852), és Kulini Nagy Benő – Sárváry Elek *Magyar hölgyek életrajza* (1861) című munkája, melyről Arany kritikát is írt a *Szépirodalmi Figyelő*-be 1861-ben. Ez utóbbi könyvről, melyben Szilágyi Erzsébet és Rozgonyiné Szentgyörgyi Cecília is szerepel, a következőket írta: „*A jelen könyv szerzői, dicséretes törekvéssel, oda irányzák működésüket, hogy a haza lelkes hölgyei elé utánzásra méltó erényképeket állítsanak fel, egyszerűsmind a hon dicső leányainak emlékezetét kiviják a feledésből.*”

Az író minden fejezetben egy másik, kívülálló kortárs monológját idézi, annak a véleménye hangzik el.

Nos, Ugron Zsolnának mintha éppen ezzel ellenkező célja lenne. Mivel magyarázhatjuk különben, hogy Szilágyi Erzsébetről azt állítja, hogy kalmár, fősvény, de ugyanakkor pazarló? Hogy nagy borívó és hisztériás. Hogy nevetséges, amikor férfi módra tárgyal. Hogy férje halálos ágyához csak azért ment el, mert a fiai ott voltak. „*Erzsébetnek persze ez nem volt elég, neki oda kellett lóhalálában rohanni. Mintha Hunyadinak ez bármit is számított volna akkor már.*” Viszont elfeledkezik férje temetéséről. Szó szerint így áll a 114. oldalon: „*Szinte megfeledkezett Hunyadi teteméről.*”

Rozgonyinét így jellemzi: „*elég hájas volt*”, indulatos, átkozódott sokszor, és különben egy Matkó nevű katonának volt a szeretője, de nem vetette meg a többi katonát sem. „*A zsoldosai is elég gusztusosak voltak neki.*” Este, borosan, „*nyerítve röhögött*”. Nem tudom, honnan veszi Ugron Zsolna ezeket a nagyon szemléletes negatív képeket, amikor könyvtári, levéltári irodalom Szentgyörgyi Cecíliáról, Rozgonyi Cicelléről nincsen azon kívül, hogy Zsigmond király az ő hősiessége jutalmául férjének, Rozgonyinak négy falut adományozott. Honnan veszi azt, hogy egy éhes, szegény vargának ez a nő ennivalót ad, de ugyanakkor „*míves kardját elkobozza*”. (57. old.) Nyilvánvaló,

hogy deheroizálás a célja, és nemcsak az asszony figurák, hanem Hunyadi János, Hunyadi László és Mátyás esetében is.

Hunyadi János, Magyarország kormányzója, a török elleni honvédő harc abszolút tekintélyű vezére, a nándorfehérvári diadal kivívója szinte jelentéktelen figura a könyvben. Mindig „*elmegy*”, a gazdasági gondokat, várak fenntartását, hadsereg élelmezését feleségére bízva. Annyit tudunk csak meg feleségével való kapcsolatáról, hogy mindenkivel megértette, Erzsébet szava az ő szava. Azon túl feleségével szinte semmi kapcsolata nincs. A pestisjárvány áldozatául esve „*magától felfeküdt a ravatalra*”.

Hunyadi László elbizakodott, gőgös szépfíú. Garai Máriáról, menyasszonyáról nem esik szó a regényben, csak egy török eredetű nőről, Császár Katalinról, aki rózsaillesével elvette Hunyadi László esztét. Noha a források tudják, hogy huszonhárom évesen már horvát és dalmát bán, majd főtárnokmester és Magyarország főkapitánya, és azt is megjegyzi az *Új idők lexikona*, hogy komoly politikai erőt képviselt, és „*a nép körében is közkedvelt volt*”, ebből a könyvből csak arról értesülünk, hogy halála szükségszerű, szinte megérdemelt: „*nagy magabiztosan a király esküjében és saját fontosságának gőgjével ment Budára*”, önnön kivégzésének elébe. „*Jól indult, de hitvány férfitá érett. Elvakította a gőg és a nagyravagyás. Veszített, fizetett.*”

Mátyás? Órula azt véli tudni az író, hogy a bátyja halálát követő éjszakán részegen feküdt egy kurva mellén, és a nyála folyt a nőre.

Ami pedig minden idézett mondatnál rosszabb, az az, hogy az író nem vállalja ezeket az állításokat sajátjaiként. A könyv szerkezete nagyon egyszerű. Szilágyi Erzsébet kislány korától időrendi sorrendben követi a nemes asszony életének eseményeit Mátyás királlyá koronázásáig. Az író nem mindentudó elbeszélő, és nem is szereplő, hanem minden fejezetben egy másik, kívülálló kortárs monológját idézi, annak a véleménye

hangzik el. A leggonoszabb megjegyzések Szilágyi Zsófiának, Erzsébet hűgának szájából. Azt már hozzá sem teszem, hogy nyelv tekintetében semmiféle igyekezet nem látszik korhűségre.

A magyar történelmi regényíró etalonja számomra Kosztolányi mellett és egyenrangúan vele Móricz Zsigmond. Annak ellenére, hogy az *Erdély-trilógia* arra is alkalmat adott számára, hogy saját személyes szenvedéséről írjon, a könyv, amit létrehozott, korhű és hiteles. Bármely állítását ellenőrizhetjük a levéltárak és könyvtárak anyagában. Ő „nem nyúlt úgy történelmi témához, hogy ahhoz alapos előtanulmányt ne folytatott volna, sok esetben történelmet megszegyenítő alaposággal” – írja Csáky Edit *Az Erdély történelmi forrásai* című dolgozatában. A forrásolvasás Móricz szenvedélye volt. Csáky Edit egy, Móricz keze írását tartalmazó cédulát is idéz dolgozatában, melyet kutatás közben az egyik, forrásul használt könyvben talált: „Az ember úgy merül bele az adattárba, mint úszó a vízbe. Habzsol és öblöget. Egy-

szerre egész tudóval és minden izmával érzi az elmúlt idők levegős, egészséges életét” – áll a papírlapon Móricz betűivel.

Azonban: egy dolog a szenvedély, másik dolog, ami viszont kötelező, az igazmondás. Úgy veszem észre, hogy mióta Hóvári Jánosnak *A hűtlen Dobó* (Helikon, 1987) című tanulmánya megjelent, mintha sok hazai szerző letett volna az igazság ábrázolásáról. Szenczációt hajszolnak? Vagy ami ennél is rosszabb, meg akarják fosztani a jelen olvasóit saját történelmük büszke és nemes hősi példáitól? Elvenni a múltat, alázatba és büntudatba hajszolni az olvasót? Úgy tudom, Ugron Zsolna könyve sikeres, keresett, sőt, színielőadás is született belőle. Mégis, úgy gondolom, nem felel meg az etikus történelmi regény iránti elvárásnak.

BERG ÉVA MÁRIA

Ugron Zsolna: *Hollóasszony, Libri, 2016*

SZIRMAI PÉTER

Lenn, Tűzföldön

Már egy órája ültem az idős, indián arcú nővel szemben, de nem jutottunk előbbre. Késő délelőtt volt már. Apró szobája egyetlen ablakán keskeny pászmában hatolt be a kékes, sarkvidéki fény, szűk, kis területet világítva meg a szemközti falon. A szoba többi részében félhomály uralkodott. A sarokban vetetlen ágy, mellette kopottas komód. Ő egy ősrégi karfás fotelben ült. Testén színét vesztett, régi otthonka. Lába hatalmas, kopott, bundás papucsban. Az ablakkal szemben, a falon, olcsó, barna keretes óra szeletelte az időt.

Kértem, hogy meséljen a múlttól, gyerekkoráról, de nem szólt. Keze a szék karfáján.

– Honnan is jött? – kérdezte.

Megköszörülte a torkát.

Mondtam, hogy Európából, régi hazájából.

Megmocant a széken. A keze a karfán maradt.

– Tudja, ez itt a világ vége – mondta. – Így is nevezzük: El fin del mundo¹. Elszakadtunk mindentől. Nem tartozunk a kontinenshez.

Megingattam a fejemet. Aztán azt kérdeztem:

– Hányan laknak a szigeten?

Kicsit várt a válasszal, de a szája mozgott, mintha kimondás előtt megőrölte volna a szavakat.

– Rajtam kívül még egy-két család – mondta. – Az egyikkel állok kapcsolatban. Ők hoznak nekem reggelenként ennivalót. De végül is: én itt egyedül vagyok.

Hallgattunk. Nem akartam megbontani a csendet. Aztán ő szólt:

– Egyedül vagyok, de velem vannak azok is, akik elmentek, és akik már nem élnek.

Bólogattam.

– Róluk szeretnék hallani – mondtam.

Tekintete az ablakon át a messzi égbe kapaszkodott, felfedve hályogos, szürkés-kék szemét.

– Sokan eltűntek, és sokan mentek el. Nehéz itt az élet.

Várt egy kicsit, aztán folytatta.

– A mellettem lévő telek most üres. Utoljára egy ír család lakott ott. Csak az írek bírják ki itt a szélsőséges időjárását. De ezek az írek is elmentek.

– Mikor volt ez? – kérdeztem.

– Úgy tíz, de lehet, hogy már húsz éve ennek.

Hallgattam, ahogy a hullámok nekiverődnek a sziklának. Arra gondoltam, ezer év múlva már nem lesz ott szikla, nem lesz ott semmi sem. Néztem csontba metszett arcát, az orra tövétől induló mély ráncokat.

– Hány éves? – kérdeztem.

Tekintetét elvette a fényt adó ablakról, és a hang forrását kereste. Csak körülbelül találta meg, hogy merrefelé ülök.

– Nem tudom – mondta. – Akik velem egyidősek voltak, már régen meghaltak.

Hallgattam.

– És mi a legrégebbi emléke? – kérdeztem.

Felhúzta a szemöldökét, tágra nyitotta a szemét. Hallgatott. Aztán azt mondta: – A kaliforniai aranyláz idején nagy volt a nyüzsgés erre felé. Még kislány voltam akkor. Rengeteg hajó süllyedt el itt az öbölben. A töredezett part, a rengeteg szikla miatt nehéz navigálni. Kiszámíthatatlan az időjárás, valójában itt nincsenek évszakok. Az óceán ural mindent. Ő hozza a szelet, az esőt, a jeget, mindent.

Megint a hullámverésre lettem figyelmes.

– Később – mondta –, amikor északon megépült a nagy csatorna, na, utána már nem jött erre felé senki sem.

– A Panama-csatorna? – kérdeztem.

Biccentett.

Hümmögtem.

– Azért mégis, időnként voltak itt lakók... – mondtam.

– Na, igen. De csak azok jöttek ide, akiket üldöztek a hazájukban, és másutt nem fogadták be őket.

Hallottam, hogy a szél vízceppeket ver az ablaknak.

– Szakad az eső – mondtam.

Alig láthatóan megbiccentette a fejét.

– Amióta élek, mindig esett az eső.

Az asztalon tapogatva megkereste a cigarettás dobozt. Egy szálat vett ki belőle, a szájába illesztette. Segítettem meggyújtani neki. Jólesően fújta a plafon felé a füstöt.

– Köszönöm – mondta. – Csak akkor cigarettázom, ha jön hozzám valaki.

Aztán hosszú csend következett, lassú mozdulatok. Ez a lassúság, monotonitás szinte félálomba ringatott. Lehet, hogy tíz perc, de lehet, hogy egy óra is csöndben telt el. Aztán éreztem, hogy kérdeznem kell.

– És akik ide költöztek, mivel foglalkoztak?

– Állattartással – mondta. – Juhokkal, szarvasmarhával. Lekerítették a földet, nagy estanciákat² hoztak létre. Ott éltek, egy vagy két család. Mostoha körülmények között, mindentől elzárva.

– Akkor nem is volt itt falu vagy város?

Szippantott a cigarettából. Intett a fejével.

– Soha. Ezek évtizedeken át éltek itt, aztán meghaltak. De jöttek újjak, akik ugyanezt tették.

Néztem az ujjai között felfelé tekerődző füstöt.

– És a maga családja? – kérdeztem.

– Apám, anyám olyan régen meghaltak, hogy nem is emlékszem rájuk pontosan. Az aranyláz végén talán, de lehet, hogy a századfordulókor.

Arcán nem látszottak érzelmek. Olyan volt, mint egy szobor.

– Gyerekei vannak?

– Vannak, de elmentek. Réges-régen. Azt mondták, északra mennek, nem vihetnek magukkal. Soha nem látogattak meg. Nem tudok róluk.

Nagyot nyeltem. Gombócot éreztem a torkomban.

– És a férje?

– Ó is elment, még a gyerekek előtt. Nem bírta itt. Városi életre vágyott.

– Miért nem vitte magával?

– Erre már nem emlékszem. Azt hiszem, nem indokolta.

Hosszan hallgattunk. Az eső verte az ablaküveget.

– Emlékszik még valamire az óhazából? – kérdeztem.

Megingatta a fejét.

– Kicsi gyerekként kerültem ide...

– És az édesanyja nem mesélt Magyarországról?

A szája szélén megrándult egy izom.

– Mesélte, hogy szép hely..., hogy ott nem esik mindig az eső. Nem fúj mindig a jeges szél.

Keze megmozdult a szék karfáján, hosszú hamu esett a földre, a felszálló füst meglibbent.

– De apám nem engedte, hogy erről beszéljünk – így ő. – Azt mondta, hogy mi most már spanyolok vagyunk, argentinok.

Dühösen elnyomta a csikket a hamutálban.

– *És az édesanyja nem mesélt Magyarországról?*

A szája szélén megrándult egy izom.

– Miért jött el ide? – vágta fel a száját a kérdés.

– A munkám miatt... Geográfus vagyok. És mondták, hogy itt él egy magyar asszony. Ezért.

– Nem mehetek már vissza... Ne fájdítsa a szívemet!

Megfogtam a kezét. Öreg, vékony, csontos keze volt.

– Nem akar bejönni a városba? Öregek otthonába...

Kurtán felnevetett. Elhúzta a kezét.

– És maga szerint ki finanszírozza mindezt?

Szája feszült, mint a szíj. Hallgattunk.

– Na, látja! – mondta.

Felálltam.

– Egy hét múlva visszajövök. Addig találok valamilyen megoldást – mondtam.

Ország László fotója

Rám emelte világtalan szemét. Mosolyogva bólogatott, mint-ha méregetett volna.

A tűzhelyről elpakoltam a mosatlant, gyorsan előblítettem. Táskámból kis tasakot kerestem elő, főztem neki egy csésze levest. Odaültem vele szemben, és kanalanként megettettem. Éreztem, hogy jólesett neki.

Összeszedtem a holmimat, elköszöntem.

A helikopterhez menet arcomba fújta az esőt a szél.

Egy hét múlva, ahogy ígértem, visszatértem hozzá. Későn érkeztem. Feje hátra vetve, szeme tágra nyitva, lecsúszva ült a székében.

■ ■ ■

1. A világ vége

2. Birtok

Groteszk és arabeszk

A hegynek lóduló utaknak nincs végük, körbefutnak. Letérőik vannak, azok dúlnak, ha megrándulnak. Lótnak-futnak. Fica- maik érzéki világot fednek fel, elfeledték, ahonnt kiindultak. Csak vágatnak, lobbol, sebesen. Polyák István ezekről az időt- len helyekről vezeti elő alakjait, békés mesét mond róluk, szív- ból jövőt, meghittet. Máskor az önmagukba fordult figurák vallanak bejárt ösvényekről, átélt talányokról. A festő révült utazást láttat, sosem fenyegetőt (hiába nagy horderejű fel- hőkkel terhelt az ég, miközben ernyőjük alatt ragyás tarlóra cammog az éj). Mit látunk még? Komor erdőt, vegyeset, itt-ott csip-csup kéket, némi sárgát, zöldet is keveset. Harmatos fű zsendül, földből kikélt acélos lény zendül, kifent termetét je- genyéhez méri, inak húrja pendül. Lába nyomán már csend ül; bármily félelmetes, elveszett: útja idevezetett.

A látomások képeit mintha szél ragadná ki a szürreális háttérből, vívódás a csóvájuk, kínokat fialnak. A festő a bemutatott világ része, teremtő akarat letéteményese, tükör, ami

tükröződik. Ványadt nap díszlet, kornyadt fák kelletőn meg- húzzák magukat. A bánat szívet marcangol. Égi mezők és a föld összefolynak, a nap lappang, a felhők szomorúan oda- hagytak. Itt az álom nem olyan, ami elkerül, szembejön, szí- nes sziporkákat lő, máris tavasz hátán jó a szeptember (nem ettől deres az öregek szakállá). Domságok horpadásai izgő lényekkel belakottak; sorban beköszön az alkony, majd a szürkület, utoljára az éjszaka. Akik oda egybegyűltek, addig- ra annyi minden történt, hogy az összesereglettek már fárad- tak és pihennének, szeretnék, bár ne billenjenek ki állapotuk- ból, inkább recitálnak a szemlélőnek.

Polyák István sosem támaszt kérdéseket, képein pillantá- sokból sugárzó bizonyosság, a kitekintő arc a fürkészőt is vallatóra fogná. Efféle terekre hírhozó kell, gyakran már a jövetelet látjuk, máskor csupán a hős marad a porondon, meg- tépázott messiás. Mélység ül a tóra, az ég ránéz, csak aztán porlad. A háttér összezsugorodik, fáradt álom lobozi a szem- határon; az illúzió nem oszlik, félelmekkel táplált, vágy ru- ganyozza. Ilyen a nappal, amikor elszontyolodik, ilyen az ég, valahányszor elborong. Ábrándvitorlások dérral-dúrral kiha- józnak, hívogatóbb a part. Szemekben szeretet motoz és meg- nevezhetetlen gyötrelem. Fókuszba állt figurák igazat szólnak, érzéseik lomjain dévaj idő táncol. Messzi út, akár a függöny, legördül. Elmúlás és ígézet szaporáz, eltángálják a napokat. Akadnak percek, melyek hosszabbak a többinél, tovább tart- hatnak, mint néhány év. Időmartalék tartaléka lesz a csend. Elmúlt alkalmak kergetőznek, szövetséges lesz a nappal a re- ménnyel. Utóbbi odabiccent; hempergőznek.

Az alkotó nem boncolgatja a megidézett rejtélyt – ő maga is az –, helyette felnagyít, és ízekre szed. Figurái arcát meg- suhintotta egy régmúlt pillanat, kinyilatkoztatásért epednek, megrendüléstől ocsúdottak. *Odüsszeusz vándorok*. A szomorú- ság köröttük ödöng, vagy vonásaikon téblábol, talán elillan, talán velük marad.

Bűbájos reggel ébred, eszmélő meséknek legyint, pedig ka- landozni a sziklás part fog, az égi pára elbólint ott, amott. Üdvözült lesz egypár mozzanat. A gondolat rom, lombtárban marad. Kanyar-égbe karcot legtöbb elvarratlan emlék, szuvas talaj a légi gondolatot vetíti. Szereplők a reményt odahagyták, gyászos döntés születik. Tovább élhetnek a hírhozók ajándékán.

A világ kifordult magából, előnti a nyugtalanság. Valaki végletesen egyedül van, valaki nem tér haza. Oda sem már. Csak vár. Lassanként minden töredezett, darabokra foszlik. *Holok, tegek* telnek. Holnapok, tegnapok. A szorongások ugyan- azok.

Örök kikötő – Polyák István festménye

Elhunyt Szabó József Ódzsa

Életének 91. évében elhunyt a Szigligeti Társulat örökös tagja, a nagyváradi színjátszás életműdíjjal kitüntetett emblematikus rendezőegyénisége, Szabó József Ódzsa.

1953-ban végzett a kolozsvári Magyar Művészeti Intézetben, majd egy évig a moszkvai Színművészeti Főiskola rendezői szakán folytatta tanulmányait. Hazatérve a nagybányai, illetve a szatmári színházban, majd 1957 augusztusától több mint egy évtizeden át a kolozsvári Állami Magyar Színházban rendezett. 1969-ben főrendezőként Nagyváradra szerződött, de vendégként Kolozsvárra is visszajárt. 1985-ben áttelepült Magyarországra, és nyugdíjazásáig előbb a győri Kisfaludy, később a veszprémi Petőfi Színházban dolgozott. Rendezői programjának egyik fő eleme a klasszikus és kortárs magyar drámairodalom kiemelkedő alkotásainak formailag áldozatos színpadra állítása. Legfontosabb volt számára a szerepek pontos, lélektani kimunkálása.

*Ismerd meg, hódítsd meg,
senki se tiltja, de jaj neked,
ha magadnak tartod.*

„A legenda beszéli, hogy négy bölcs addig imádkozott, amíg elérte, amit kívánt: a mennyországba léphetett az üdvözültek közé. Teljes napot tölthettek itt a boldogok között, napkeltétől napnyugtáig élhettek elíziumi életet.

Az első bölcs az élményt nem bírta el és belehalt;
a második elméjében megzavarodott;
a harmadik az élményt magába zárta, őrizte élete végéig, s a megszerzett boldogságot magának tartotta meg.

Csak a negyedik bölcs távozott egészségesen és épen, mert a látottakat arra használta fel, hogy azon, aki hozzáfordult, segítsen. A boldogságot csak ő bírta el. Mert a gazdagságot, örömet, tudást, tehetséget meg szabad szerezni, de jaj annak, aki hozzá nem elég erős. Egy része belehal, egy része esztét veszti, egy része a kincset magába ássa, és senkinek nem ad belőle.

A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja. A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle. Mert amikor bennünket elküldtek, az útrabocsátó Hatalom így szól:

Rádbízok minden embert külön, kivétel nélkül mindenkit, segíts, adj enni, adj ruhát, mindenkire vigyázz úgy, mint magadra, és ne hagyd a sötétségben elmerülni.

Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélsz, osszad meg.
Az egész világ tiéd. Szabad vagy a kövektől az éterig.
Ismerd meg, hódítsd meg, senki se tiltja, de jaj neked, ha magadnak tartod. Amiből másnak nem adsz,
legyen az arany, iszappá válik,
legyen szent fény, átokká válik,
legyen gyönyör, halállá válik.

Elbocsátlak téged is, mint mindenkit: felelős vagy minden emberért, aki veled él, s el kell számolnod minden fillérrel, amit magadra költesz, minden örömmel, amit magadba zártál, és minden boldog pillanattal, amit magadnak tartottál meg. Most eredj és élj, mert a világ a tied!”

(Hamvas Béla: A láthatatlan történet c. esszégyűjteményéből az Ünnepek és közösség fejezetből)

KEDVES ODZSA!

Köszönöm neked – mások nevében is –, hogy a közeli és távoli szeretteiddel eddig mindenedet megosztottad. Kérem az útrabocsátó Hatalmat, hogy adományaidban, biztató, vidám tekintettedben, szeretetteljes szavaidban még nagyon sokáig részesülhessenek az arra érdemesek!

Isten éltesse 80. születésnapod alkalmából!

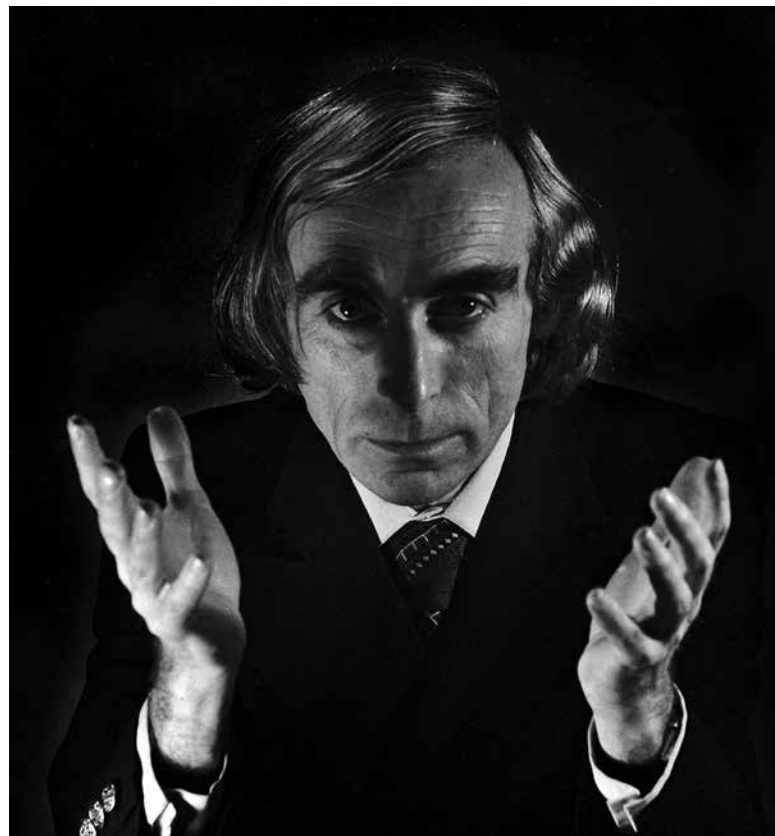
Frankfurt, 2008. 06. 18.

KEDVES BARÁTOM!

Isten áldjon! Nyugodj békében!

CSERNA CSABA

Frankfurt, 2019. 02. 16.

Szabó József Ódzsa – Weiss István fotója

Mindenki kultúrája

Egy fejlődést ösztönző szervezet tudatos kialakítása

Nincs nagyobb erőforrás pazarlás egy munkahelyen, mint a saját gyengeségek elfedésére, a személyiségünk legjobb oldalának kidomborítására, a többi ember rólunk alkotott vélemények befolyásolására tett erőfeszítések. A *Mindenki kultúrája* című könyvben a szerzők arra keresik a választ, mi történik, ha inkább egy olyan szervezeti kultúra kialakításán fáradozunk, amelyet mindenki a magáénak érez.

A kutatások szerint a burnout-szindróma, vagyis a kiégés elsődleges oka nem önmagában a túl sok munka, hanem az olyan karrier, amely nem ad lehetőséget a munkavállaló személyes fejlődésére. A szakemberek korábban csupán egyéni szintű útmutatást adtak, a fejlődés terepének kiterjesztése, valamint annak a szervezeti kultúra szintjén történő megvalósítása viszonylag új gondolat. Robert Kegan és Lisa Laskow Lahey könyvében bemutatja azokat az elveket és módszereket, melyek egy olyan szervezeti modell kialakításához szükségesek, ahol a személyes fejlődés és a szervezeti siker fenn tartható módon, egymást erősítve valósulhat meg.

A személyes fejlődést ösztönző szervezetek (Deliberatley Developmental Organisation, röviden DDO), függetlenül attól, hogy mely iparágban működnek, célja mindig az, hogy minden munkavállaló dolgozhasson saját, személyes gyengesége fejlesztésén, leküzdésén, ezzel segítve a közösségi aktivitás hatékonyságának növelését, és azt, hogy figyelmüket mindinkább a jelenre, az aktuális feladatokra, kihívásokra koncent-

...a kiégés elsődleges oka olyan karrier, amely nem ad lehetőséget a munkavállaló személyes fejlődésére.

rálják. Az ilyen munkáltatóknál a munkakörnyezet mind fizikai értelemben, mind a szervezeti folyamatok és módszerek szintjén úgy van berendezve, hogy segítse az egyének személyiségfejlődését. A DDO-kra általában jellemző, hogy a fejlődést felnőttkorban is lehetségesnek és értékesnek tartják, az ehhez szükséges feltételeket a munkahelyen is elérhetővé teszik. Elfogadják, hogy a munkatársakból az hozza ki a legtöbbet, ha egyszerre adhatnak és kapnak is visszajelzéseket, valamint célzott tanácsokat a személyiségfejlődésükhöz.

A DDO-k működésének alapja, hogy elfogadják, a munka és a munkavállaló személyisége együtt jár, azokat nem lehet elválasztani egymástól. A DECURION nevű vállalat például egyfajta kapcsolódási gyakorlatként bevezette, hogy minden megbeszélésen az első felszólalás alkalmával a résztvevők „bejelentkeznek”. Elmondják a nevük, még akkor is, ha mindenki

pontosan tudja azt, mivel ez arra ösztökél, hogy személyes felelősségük teljes tudatában nyilatkozzanak és dolgozzanak. Ezt követően elmondhatnak bármi személyeset, amit a megbeszélésre „magukkal hoztak”. Ez lehet például egy érzés vagy egy történet, amely az adott napjukat áthatja, és ami a vállalatnál játszott szerepüktől, státuszuktól független. Ez segít összekapcsolni a munkát és a magánéletet.

A személyes fejlődést ösztönző szervezetekre jellemző, hogy a munkavállalók személyes problémáinak megoldásából pozitív externális hatások, a munkáltató számára is előnyös hozadékok származnak. A DDO-knál alkalmazott hozzáállás kimozdít a folyamatok eredmény orientált fókuszából, míg az élő párbeszédgyakorlása mentén a nyelv önmagában is egy új paradigma kialakításának eszközeit képes megteremteni (például bizonyos jelenségek és folyamatok elnevezése a vállalati kultúrában, új jelentéstartamok). A koncepció rendszerszintű kiterjesztése pedig a szervezetnél mindenkit és minden napot érint.

A DDO-elvek szerinti működésnek az üzleti eredményben mérhető előnyei is vannak. Ezek a munkáltatók gyakran a legkeresettebbek közé tartoznak, így a legjobb képességű munkavállalók közül válogathatnak. A dolgozók megtartásában is élen járnak, a munkavállalók nem érzik úgy, hogy mellékállások, mellékkarierek vállalására lenne szükségük ahhoz, hogy hasznosnak érezzék magukat. Mindezeket túl a munkatársak ritkábban panaszkodnak egymásra harmadik félnek, amely nagyban javítja az adott vállalat megítélését, hírnevét.

Dr. Robert Kegan a Harvard Egyetem professzora, 30 éve kutatja a felnőttképzés és szakmai fejlődés területét. Könyvei számos nyelven jelentek meg. Lisa Laskow Lahey és Tony Wagner mellett többek társszerzője a 2005-ben megjelent nagy sikerű, *Change Leadership* című kötetnek.

Dr. Lisa Laskow Lahey fejlődépszichológus és oktató, a Harvard Egyetem egyik úttörő doktori programjának vezetője. A felnőttek jelentés-rendszerét értékeli, ma már világszerte alkalmazott, úgynevezett fejlődési diagnosztika módszerének megalkotója és kutatásvezetője.

Balajthy Ferenc

A semmi és a minden

Eldobom az összes napot, megőrzöm
A Semmit! Így sokáig le nem bomlok,
Akár a műanyag. Kemény a homlok:
Bárhogy is kérne egy-két ismerősöm,

Én ragaszkodom minden egyes kőhöz,
Kereszthez, temetőben nőző gyomhoz,
Virághoz! - Magot hoznak a sírokon,-
Belőlük támad fel majd minden őszám!

Kell nekem ez az Úr Semmi, a nincsen,
Mert tudom biztosan, ez már a Minden!
Apám, öreg bukszus bokor, hazamegy,

Minden lehullt levél, rajtam anyajegy.
Semmi se s mégis Minden az Emberé,
Ezt hinni kell, és én hiszek benne rég!

■ ■ ■

Jövedelemadó 1%

TISZTELT OLVASÓNK! KEDVES BARÁTUNK!

A *Búvópatak* szerkesztősége és kiadója nevében arra kérjük a lap olvasóit, barátait és szerzőit, hogy személyi JÖVEDELEM-ADÓJUK 1%-ÁT a BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY javára ajánlják fel!

A kedvezményezett adószáma: 18776278-1-14

A kedvezményezett neve: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Az alapítvány legfőbb feladatának a *Búvópatak* folyóirat kiadását tekinti.

KÖSZÖNJÜK!

A *Mindenki kultúrája* című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks könyvesboltjában, a Bölcs Várban.

A kiadó gondozásában megjelenő könyvekről folyamatosan hírt adnak a WWW.PALLASATHENEKIADO.HU oldalon, ahol a kötetek webshopen keresztül is megvásárolhatók.

A Pallas Athéné Könyvkiadó kiemelt figyelmet fordít a közösségépítésre is. Facebook oldalán (WWW.FACEBOOK.COM/PALLASATHENEKIADO) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak.

Csernák Árpád Csendélet

A férfi issza a teáját. A fényes, barna asztallapra beszűrődik a kora délelőtti fény. Tükröződik a fehér csésze, a fehér kistányér, rajta a vajas pirítós, a fehér vajtartó és a régimódi, szélespengéjű kés. A férfi maga elé néz, lassan kortyol néha a teából, harap egy falatot a vajas pirítósból...

Az asztalon szanaszét hevernek különböző tárgyak: lábos, ön sótartó, poharak, zöldségek. Az asszony már hozzáfogott a főzéshez. Elteszi az asztal közepén álló nagy lábost; feltűnik egy kistányéron a félbevágott paradicsom. Aztán az asszony keze a paradicsom mellé tesz egy póréhagymát és egy jókora uborkát még fóliában... Csak úgy, rutinosan, szinte szórakozottan. Nem látszik rajta, hogy mindezzel különösebb szándéka lenne.

A férfi ámulattal nézi: az előbb itt még szanaszét heverő tárgyak voltak, homály és színtelenség, és most, az asszonyi kéz érintésére pillanatok alatt átrendeződött, megváltozott minden: a paradicsom vörösen, nedvesen tárja a férfi elé érett szépségét, a póréhagyma leveleinek vakítóan fehér, varázslatosan összecsavart henger alakú része mintha megtelt volna büszkességgel, öntudattal... Mellette szinte kacéran hever az uborka formás teste, áttetsző, sötétzöld bőréhez tapadó fényes fóliaruhában, mint aki kissé durcásan azt tudatja környezetével: na végre, észrevettek, megbecsülnek...

Megtelik a kép fénnel, színnel, étellel.

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukáts János, Németh István Péter,

†Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2019. április, sorszáma: 4/2019

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. 1/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

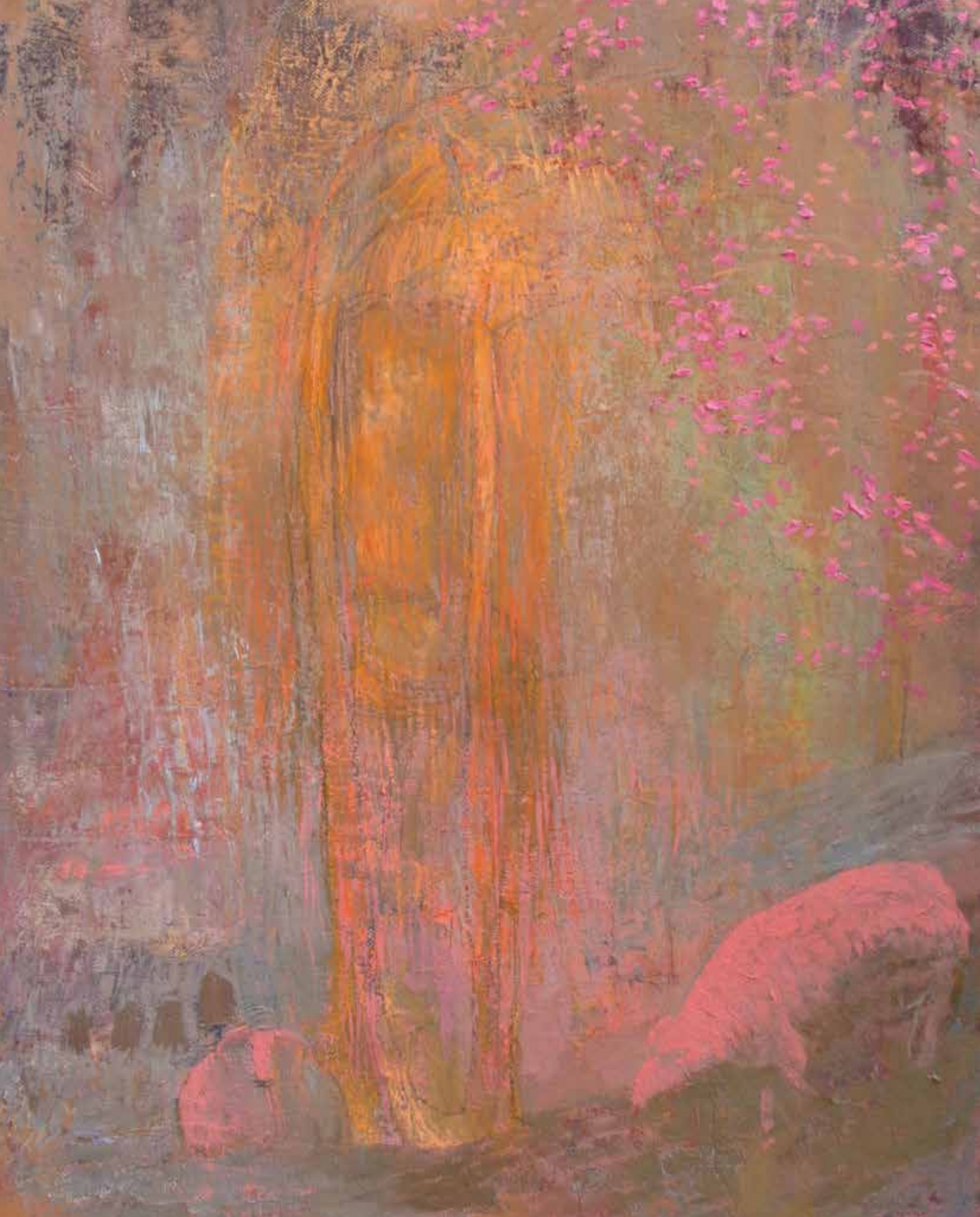
A *Búvópatak* Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Húsvét – Kiss Viktor festménye

Kapható az újságárusoknál

A *Búvópatakot* 2019-ben is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

